

P.134

B.N. 20

8.1910 1-12.

Numer dublu 1-2 an. 1910.

ANUL VIII.

CLUJ,

1910.

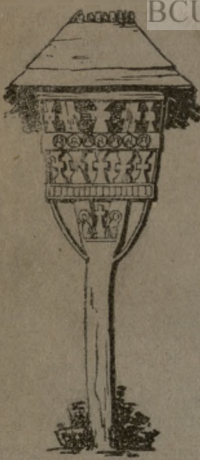
RĂVAȘUL

REVISTĂ CULTURALĂ ILUSTRATĂ

Apare lunar sub direcțiunea unui Comitet.

Intemeietorul revistei: Dr. Elie Dăiașu.

Cuprinsul Nr. 1-2.

Din Cuprinsul nr. 1-2: Prinos
 memoriei regretatului canonic Dr. Bunea (Articoli de
 V. I. Ghika, Dr. Vasile Suci, M. Theodorian, Ștefan
 Roșianu, Virgil Pop, Dr. Octavian Isopesul, Dr. Ioan
 Bălan, Ariton M. Popa, Nic. Togan, Dr. Valeriu Fren-
 țiu, Dr. Nicolae Brânzeu, Dr. Alesandru Niculescu,
 M. Lucian, V. Gr. Borgovanu, Ștefan Pop, Un elev,
 Dr. Laurean Luca, Eugen Pop Păcurariu, Ioan Popu,
 Dr. Vasile Moldovan, P. Leon, Ioan Simu, Dr. Petru
 Șpan, M. Străjanu, P. Dulfu, J. N., Dr. Vasile Meruț,
 I. Isaicu, Raymund Netzhammer, Take Ionescu, C.
 Cernăianu, Al Ciura). — «Economul» raport asupra
 anului 1909. — Maria Magdalena, tragedie în 3 acte,
 trad. de I. E. Torouțiu. — Din notițele unui dascăl
 de Al. Ciura — Crestături -- Cronica -- Cărți-
 Reviste-Ziare.

» Troiță«
din România.
(Vâlcea.)

Tom 2593/1950

Prețul abonamentului: Pe an 10 cor. In străinătate 12 cor.

Adresa: Cluj (Kolozsvár) str. Jókai 6.

Tipografia «Carmen» Petru P. Barițiu în Cluj (Kolozsvár). Telephon 756.

Intre băncile mai mari

„ECONOMUL“

din CLUJ—KOLOZSVÁR

oferă, pe lângă garanția cea mai mare, procentul cel mai avantajos pentru depuneri spre fructificare.

Depunerile se plătesc de regulă, amăsurat cu situația casei, imediat și fără abdicere.

Depuneri se pot trimite și prin poștă pe speșele institutului.

Pentru depuneri de ale bisericilor și instituțiilor culturale și filantropice se fac condițiuni excepțional de favorabile.

Capital acționar și rezerve . . .	X.	620.000
Depuneri	»	1.500.000
Esconturi	»	2.300.000

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Casse nouă sistem Arnheim sigure contra focului și spargerii pentru depozite.

Casete Selfmen pentru mici economii.

Condițiuni favorabile pentru discounturi de cambii și pentru împrumuturi hipotecare.

Filiale în Gherla, Mureș-Ludoș, Panteceu.

Expozitură în Aiud, cari asemenea primesc depuneri și fac toate operațiunile de bancă.

Dirrecțiunea.

La

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj

Ferencz József-ut Nr. 58

se află toate cărțile și documentele pentru **Reuniuni Raiffeisen.**

La dorință să pot căpăta și timbrate.

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.
Petru P. Barițiu

Adresa: Cluj, Jókai u. 6.
Abonamentul pe 1 an 10 cor.
pe o jumătate de an 5 cor.

Intemeietorul revistei:
Dr. E. Dălanu.

Din corespondența baronului Vasile L. Popp.*)

— O scrisoare a metropolitului Șaguna. —

Mărite Domnule Conziliar!

Inlesnindu-mă câțva de ocupațiuni, vin a Te întreba pe Măria Ta: ce faci? ești poftit de undeva, să dai, ca Român, părerea-ți despre organizarea cea nouă și despre denumirile oficialilor ardeleni? Pe noi, Românii din Ardeal, nimeni nu ne întreabă pentru cele viitoare.

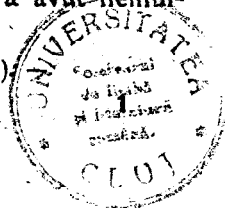
Dar draguții brașoveni, cum ai văzut din toate jurnalele, votează adresa de mulțămire și deliberează, ca eu să aduc la locul cuviincios aceea adresă. Ei așa deliberează, fără să mă întrebe, că ce zic eu.

Eu sunt trist și năcăjit, căce Guvernul vienez lucră pe ascuns de nobis, sine nobis. Aceasta din parte-mi poți spune ori-cui, care Te va întreba despre cugetul meu. Noi nu vom lăsa, ca din Ardeal să se facă magyarokországa, ci vom căuta, ca Ardealul se rămână Ardeal. Precum Ardealul nu s'a putut germaniza, așa nu se poate nici magyariza, ci trebuie să existe ca Ardeal, adecă toate națiile să trăiască ca nații în toate ale Ardealului.

Eu mă îndoiesc tare, că Diploma din 20-lea Octombrie, va trage după sine acele consecvințe, care și-au gândit aceia, cari au fabricat acea Diplomă. Vezi bine, eu aceasta nu prezic, ca cum aș avea un dar profetic, dar nici nu este de lipsă, ca cineva să aibă dar profetic, ca să poată prezice din și după cele de astăzi acelea, ce se pot întâmpla, sau ce se vor întâmpla pe viitor, pentru-că precum de două-ori două face patru, așa și una și aceeași cauză are numai una și aceeași consecvință; prin urmare și nemulțămirea Ungurilor cea după ieșirea Diplomei va avea aceeași consecvință, ce a avut nemul-

Im. P. 593/1955

*) Scrisă cu litere cirile. — (Impărtașitorul acestor scrisori)

ţămîta lor înaintea ieşirii Diplomei! pentru-că văd ei, că Diploma nu cuprinde restitutionem in integrum, etc.

Noi am sfârşit şi Sinodul nostru, şi astăzi aduce »Telegraful Român« într'un estras lucrările Soborului. Noi gândim, că ne-am grădit bine cu canoanele bisăricei, şi că suntem pe calea legală; însă lucrul acesta nu atărnă dela noi, nici dela cei ce sunt chemaţi, ci dela alţi străini şi laici, adecă dela Gubernul, ca să lase bisăricei libera vieţuire şi constituire; sau mai bine zis, că Gubernul se nu împiedece în funcţiile sale bisărica lui Christos, ci se caute de Gesetzbuch şi de Verböczy!

Eu sunt convins, că moralitatea lumii este primejduită prin filosofia cea speculativa a timpilor noştri, şi produce în lume caracter slab, căci aceasta porcede din firea speculaţiei; iar *Bisărica şi numai Bisărica ar fi în stare să statornicească o filosofie pe bază pozitivă, care apoi ar forma caracteruri solide şi pozitive atât pentru indivizi singuratici, cât şi pentru individualitatea cea mare, ce o numim lumea — patria — societatea — ş. c. a.*

Primeşte, mă rog, multe închinăciuni sincere împreună cu D-na Soţie dela mine, cel-ce mă însămnez cu deosebită cinstitie

Al Măriei Tale serv plecat

ANDREIU m. p.
Epc.

Sibiu, 3/15 Novembrie 1860.

CUGETĂRI

Trad. I. P. C.

O tempestate de atâtea ori smulge şi scutură rozele, dar numai foarte rar le poate rumpe; crinii rar li poate strica, dar când li strică îi rumpe în două. — Iubirea faţă de D-zeu împrejurările adeseori o ating şi odată o fac să crească, altădată să scadă, dar smulge n'o pot numai foarte greu şi după timp mai îndelungat; nevinovăţia împrejurările n'o prea pot schimba, dar o pot stirpi cu totul.

Bogat e săracul dacă e îndestulit; sărac e bogatul dacă e neîndestulit.

Prinos memoriei regretatului Dr. Bunea.

Romanitatea lui Bunea.

Ceea-ce izbea în personalitatea lui Bunea, era »romanitatea« lui dacă mi-e îngăduit să întrăbunțez acest cuvânt. Era »Roman« din fire; și ca atare, un spirit clar, logic, obiectiv, pătrunzător, iubitor de deducțiuni neîn-doelnice, de inducțiuni prudente și necontestabile — echilibrat, stăpân pe sineși, capabil de cea mai intență simțire fără ca dreapta judecată să-i fie strâmbată întru câtva de patimă —: însușiri de »rassă pură«, (rare la noi în Regat, unde s'au amestecat atâte neamuri și încuscrit fără rost atâte mentalități nepotrivite) — însușiri cari se oglindau în stilul lui istoric, limpede, simplu, curgător și tare, ca acela lui Cesar, în discursurile sale puternice, abia împodobite cu figuri și de o elocvență ciceroniană.

Era »Roman« pentru neamul lui. Vedeă izvorul vecinic de viață al României la Roma — și propovăduia »romanismul« nostru cu vlaga cumpătată a firei lui »romane« — fără fantaziile unui visător slavizat, — fără pedantismul unui dăscălit de Germani, fără șovinismul unui croit după modelul unguresc. Nimic mai curat »roman« decât idealul, totdeodată practic și înalt, ce'l făurea pentru neamul lui. Vroiă ordinea, ierarhia, adevărul statornic, viața sănătoasă și rodnică în toate — nici o aventură, toate întreprinderile temeinice.

Era »Roman« pentru Legea creștinească. — Vedeă mântuirea Românilor, sufletește, la Roma, și cu ce zel luminat de apostol o spunea! cu ce putere de convingere! Judecata lui negreșalnică, călăuzită și de harul dumnezeiesc, îi arată la Roma singura Biserica lui Christos. Ereditatea romană îl chieamă la Roma-Mumă: și acolo supsesse și măduva acestei logici de fier a filosofiei creștine ce l'a făcut slujitor neșovăitor al adevărului, în istorie, în drept bisericesc, în chestiunile teologice. După studiile sale istorice, toate întocmite după documente și

numai după ele, se dovedî și mai aprig apărător al Sfintei Uniri, nu numai fiind că deschideă Împărăția lui Dumnezeu, ci și pentru binefacerile nespuse aduse de ea neamului său prea-iubit.

Toate acele însușiri au făcut din Bunea o individualitate fără păreche, ce o va mări timpul și a cărei înălțime se va arătă și mai bine cu îndepărtarea anilor, cu rodul urmelor ce le-a lăsat. Ele i-au pricinuit și ura neîmpăcată a levantinilor, a bizantinilor, a veneticilor de tot soi, ca și a necredincioșilor de tot felul, cari atât de frumos au înflorit pe pământul prea îngăduitor al Regatului Român; — aceștia, ca să nu între el la Academia Română, au îndreptat, în contra lui, cabala rușinoasă ce a zguduit însăși instituția, și a făcut să demisioneze cel ce era sufletul Academiei, bătrânul Dimitrie Sturza. Cabala, totuși, i-a adus mai mare cinste decât alegerea, făptuită — în sfârșit — după un an de luptă. Alegerea era o mică consfințire a unei stări de lucruri netăgăduite. Cabala a arătat la toți cu ce fel de *apostol național și creștin* aveam ca face; învinsă, nu potolită, fierbea sub alte forme în zilele din urmă, când, tocmai în clipa în care glasurile potrivnice se ridicau din nou mai tare, moartea a știut să aducă la tăcere și acele strigăte nedemne nu au mai îndrăznit să mintă și să ocărească, înaintea sfințeniei unui mormânt, ca mormântul lui Bunea.

V. I. Ghika.

Părintele Dr. Bunea și înaintarea clerului.

Eră într'o după-amează de pe la începutul lui Iulie tr. veniam de cătră postă, iar părintele Bunea de cătră podul Târnavei mari. Ne întâlnim și ne oprim înaintea Internatului Vancean de băieți.

— «Ce mai faci?», mă întrebă. — «Tocmai vin dela postă. Am fost de am pus o scrisoare la «*Slavorum litterae theologicae*» din Praga. Vreau să mă duc și eu la congresul teologic, ce se va

ținea în *Velehrad*, pe la începutul lui August, în chestia unirii bisericilor. N'am știut nimic despre el până acum. De aceea l-am întrebat dacă pot să mă duc și eu la congres și să iau parte activă, ținând eventual și vre-o conferință. Destul am fost tot cei din urmă. A sosit timpul, ca baremi acum să dăm și noi semne de viață și să nu mai lăsăm, ca tot numai alții să trakteze chestiile mai mari, fără să ne întrebe măcar și pe noi».

«Tare bine faci, îmi zice, *bucuros aș veni și eu, dar acum odată nu pot*».

«Ce e pe la *Velehrad*?», mă întreabă după o lună și jumătate. «Cine a fost acolo și ce ați isprăvit?» . . . — «Tare mi-au impus instituțiile și bogățiile, ce le au ei la niște sate așa de puțin pretențioase, cum sunt *Velehrad-ul* și *Klosterneuburg-ul*. Câtă cultură, câtă bogăție, iar noi cu metropoliile și episcopiile noastre . . . » «Vezi, și aci se văd urmele trecutului nostru bisericesc. *Datorința noastră e să lucrăm cu puteri îndoite, ca să-i ajungem pe cei din Apus*».

* * *

Ne preambulăm amândoi prin curtea seminarială. Tocmai ieșiam dela conferința profesorală, ținută în cauza sinodului arhidiecezan din toamnă. — «Ai cetit, schimb eu vorba, silințele mai proaspete de-a băgă vrajbă între biserică și cărturăria noastră? Înțeleg, ai cetit despre conferința dlui Stoica din Abrud, articolul dlui Dr. Leon din N. R. R., și articolul «Anarhistul» din *Gazetă*?» — «De când sunt n'am cetit, la noi la Români, un articol ateist mai pronunțat decum e «Anarhistul» *Gazetei*. «Vezi, rogu-te, de scoate pentru laicime unele chestii din Dogmatică. Mireniile nostri nu cunosc învățătura bisericii»...

«De mult am tot avut în gând să înființăm aci în Blaj o revistă teologică, adaug mai târziu, în care să tractăm chestiile de actualitate, fiindcă li-se simțeste lipsa. Și, astăvară, la *Velehrad*, încă a trebuit să tac, când marele cunoscător al literaturii bisericești răsăritene, p. Palmieri, și redactorii revistei «*Echos d'Orient*» din Constantinopol mi-au spus-o, cam înfruntându-mă, că noi Români, uniți și neuniți stăm tare rău cu literatura bisericească». — «Tare bine! *Eu încă iau asupra mi să scriu articoli din domeniul istoriei bisericești*», adause cu multă satisfacție.

* * *

Dar toate acestea au trecut, căci tu, părinte, te-ai dus! Și te-ai dus tocmai acuma, când voiai să întemeiezi școală în literatura noastră bisericească, tu care singur o puteai face! Nu ni-ai lăsat nici măcar

un altul în locul tău, care să ne poată face și pe noi părtași din bogatele-i cunoștințe și experiențe, câștigate pe terenul literaturii bisericesti. Ori doară ne putem mângăia cu cuvintele pline de mângăiere ale apostolului, care zice: «Nu este nedrept Dumnezeu să uite lucrul nostru și osteneala dragostei, pe care o ați arătat spre numele lui, cece ați slujit sfinților și slujiți». (Evr. 6, 10)? — Fie, ca aducerea aminte de tine să ne îndreptățească la mângăierea aceasta!

Blaj, în 29 Decembrie 1909 v.

Dr. Vasile Suciu,
prof. de teologie.

De ar înțelege...

•••••

Cu Bunea s'a stins un luceafăr. Când apune luceafărul, se bocesc cei, care mai înainte încercau să dea cu bolovanul în cerul, la care nu puteau ajunge.

Așa e lumea: Cât trăește omul, lumea îl lovește; lovește crud și din prostie; ca să regreta, când o părăsește.

Ce trist trebuie să fie lucrul acesta, pentru cei ce sunt lipsiți de credința unei vieți mai bune! De multe ori m'am întrebat, cum fac cei lipsiți de credința vieții de apoi, de resistă la răutatea lumii?

Bunea a avut fericirea de a fi un mare creștin. În marea lui credință stă staina vieții sale. A fost un istoric mare, tocmai fiindcă era creștin mare: și pentru aceia îndrăgostea, căuta și descria adevărul. A fost un român bun, tocmai fiindcă era un creștin bun: și pentru aceia iubea, muncea, se jertfea pentru neamul său.

De ar înțelege aceasta cei ce atăcau pe Bunea viu, spre a proslăvi pe Bunea mort! Asta ar fi o mare mângăiere pentru inimile ce au bătut în unison cu inima lui Augustin Bunea, în vremea când Augustin Bunea trecea prin aceasta lume de lacrimi și de suferință.

M. THEODORIAN

O SGHITĂ DE PORTRET

O lună și 20 zile am muncit în acelaș câmp, în aceeaș brazdă — dar cu puteri inegali — și spre aceeaș țintă cu regretatul Dr. Augustin Bunea. L'am cunoscut și mai înainte. Știam, că era din aceia căroră D zeu le-a încredințat *mult* și le-a dat *mai mulți talanți*, dar, în apropierea lui fiind, l'am văzut și cunoscut a fi cu *mult mai mare Dr. A. Bunea*. N'a fost trestie bătută de vânt, nici ceară, în care să-și lase urma ori ce sentiment, caprițiu, ori opiniune, ci un bărbat de granit, care a trăit și a lucrat consecvent, după anumite principii bine stabilite. — Punctuos în toate și adevărat artist în e executarea, până și în cele mai mici amănunte a lucrărilor reclamate de poziția, oficiul cercul de activitate și de conștiința lui, corect în viața privată, scrupulos în cauzele publice. Bun și generos până la cele mai extreme margini croite de dreptate. Rigoros cu cei îndârjiți în rele. Totdeauna deschis susținând adevărul ori unde, cu respectul și discrețiunea cuvenită. Poate escesiv în muncă. Statornic pe calea binelui. Bărbat cu concepțiuni largi și spirit bogat de inițiativă.

Regretatul Dr. A. Bunea nu numai de pe catedră și cu prilejuri solemne, ci în tot locul vorbea frumos și dulce, clar, logic și exprimând fidel bogatele lui cugetări. Nu numai știa să preamărească adevărul și binele, ci știa să și facă binele, lucrând cu plăcere și pricepere rară pentru obștescul bine, fără nădejdea recunoștinții și respălții pământești. Se știa însufleți pentru cauzele mari și știa să-și verse convingerea și însuflețirea și în inima auditorului.

Multe dispozițiuni ale neuitatului Dr. A. Bunea dovedesc, că s'a ocupat cu gândul morții, dar nu s'a temut de ea . . . A murit liniștit.

La moartea Drului Bunea jalea a fost generală. Sentimentul acesta comun spunea, că poporul nostru are trebuință de bărbați de talia repausatului, pe cari să-i urmeze — până sunt în viață — cu însuflețire și încredere pe câmpul muncii, al luptei și al abnegațiunii, iar la sfârșitul vieții lor să-i însoțească cu plângere multă pe drumul, ce duce la mormânt și cu rugăciuni cucernice, ca Dumnezeu să scoale alți profeți, alți conducători, în locul celor ce nu mai sunt în viață. —

Blaj, 28 Dec. 1909 v.

Ștefan Roșianu,
spiritual și prof. în sem. teologic.

Dr. Augustin Bunea ca istoric.

«Nu poate exista naționalitate românească fără limbă românească, nici limbă românească, în timpul de acum, fără cultură și literatură românească și mai ales fără o istorie, care să ne desvălească și lumineze trecutul în toate fazele lui, să ne facă să precepem prezentul și să ne îndrume în viitor,»¹⁾ era deviza plină de înțelepciune a marelui Bunea. Și se vede că era adânc convins despre adevărul, ce-l grăia. Martoră ne este activitatea-i uriașă dezvoltată pe terenul istoric.

Dealtcum ca istoric Dr. Bunea era un spirit ager și pătrunzător și avea deosebit mare simț față de adevăr. Nici un critic serios și obiectiv nu îl poate acuza de parțialitate.

Ca istoric nu numai noi l'am admirat ci au ajuns să-l admire chiar și străinii. Chiar mai dăunăzi am citit din condeiul unui străin de neamul nostru (C. Charon) declarația, că «*Între toți românii uniți Dr. A. Bunea este cel mai bun cunoscător al istoriei bisericii sale*»,²⁾ și că operele lui «ar merita să se traducă pe o limbă mai răspândită decât cea românească»³⁾.

În general, ca istoric, marele Bunea a putut zice în ceasul morții cu vestitul istoric german Janssen:

«Ich habe immer nur die Sache im Auge gehabt; ich trete mit dem Bewusstsein vor den ewigen Richter, dass ich mein ganzes Leben hindurch für die heilige Sache gekämpft habe»⁴⁾.

Virgil Pop.

În etern amintirea lui Bunea!

Când îmi propusesem să vizitez Ardealul, era una din dorințele mele cele mai fierbinți, să fac și cunoștința Canonicalui *Dr. Augustin Bunea*. După veste îl cunoșteam demult, ba avusem și fericirea să primesc încă înainte de câțiva ani și aproape toate scrierile sale.

¹⁾ Episcopii Petru Paul Aron și Dionisiu Novacovici, Blăș 1902, Prefață pag. III.

²⁾ Cyrille Charon, Le quinzième centenaire de s. Jean Chrysostome, Rome, 1909, pag. 274.

³⁾ Ibidem pag. 275.

⁴⁾ Die katholische Kirche, eine verleumdete Mutter, Klagenfurt, 1906, pag. 43.

Le-am cetit și rescetit cu mult interes și acuma mă bucuram foarte că voi avea ocazie să-l văd față în față. Și l'am văzut. Ba mai mult, am fost chiar oaspele său și am avut ocazia să-l cunosc drept un găzduitor adevărat Românesc. Era pe la mijlocul lui August 1909, când sosind la Blaj, am abătut îndată pe la el, urmând Invitării sale, care mi-a făcut-o la sfințirea bisericii din Ciucea chiar înăuntrul bisericii la începutul lui August 1909. M'am simțit la el în adevăr ca și acasă. Îndată felul cum m'a primit, m'a lăsat să uit, că mă aflu în casa unui bărbat, înaintea cărui își închină capul cu respect întreagă lumea Românească. Mă simțeam ca la o rudă mai bătrână, îmi părea că nu sunt întâia dată la el, că am venit la el cum veneam de obicei, scurt în urma purtării sale prietenoase pierdusem toată sfiala, care o avusesem pe drum. Și multe am mai vorbit cu el, și curios că mai toate cuvintele sale mi s'au întipărit neșterse în memorie. Astăzi aș putea scrie o carte, dacă aș voi să aștern pe hârtie toate vorbele sale înțelepte și dulci. Mai mult mi-a plăcut viul interes, care l'a arătat el față de Bucovina noastră. Mereu întreba despre ea, toate voia să le știe și fiecare respuns al meu îl însoțea cu o glossă minunată de potrivită. În sfârșit și-o exprimat dorința, că numai decât ar voi să vadă țerișoara noastră, ba că numai decât e decis să o facă aceasta sau, când va pleca la București, să-și tie acolo discursul de recepțiune ca nou membru al Academiei Române, sau la reîntoarcerea sa din București. M'am bucurat mult de aceasta. Îmi făceam nenumerate planuri, cum să-'l primesc, pe unde să-'l conduc, ce să-i arăt, ca să capete impresiile cele mai bune de la noi, căci știeam, că toate acestea nu vor fi zădarnice și că pana măiestră a lui Bunea le va fixa pe vecie. Dar' durere, Dumnezeu n'a voit să se întâmple astfel. Bunea era prea bun pentru noi și Dumnezeu l'a luat la sine și l'a pus acuma să șeadă în rând cu Samoila Klein, George Șincai, Petru Maior, Timotei Cipariu și cu celelalte arătări grandioase, dăruite de Blaj întregului Românism. Noi astăzi plângem, că Bunea nu mai este. Dar noi să nu plângem, ci să ne mângăiem și să mulțămim lui Dumnezeu, că ni l'a dat pe Bunea, măcar pe scurt timp, ca să respândească lumină între noi. — Acum dormi în pace bărbat mare și preot vrednic. Ți se cuvine odihnă lină și somn dulce. E drept, că timpul, ce ți-s'a măsurat de cel vecinic pentru muncă, era numai scurt! Tu însă ai știut să întrebunțezi toată clipa. Talantul ce l'ai primit, nu l'ai îngropat, ai făcut chiar usură cu el, și acum poți intra întru bucuria Domnului tău.

Docent DR. OCTAVIAN ISOPESCU

(Cernăuț).

„OSTAŞ CUCERNIC“

Drul Bunea era un adevărat luptător pentru convingerile sale. Era un «ostaş cucernic» (Fapte 10, 7.): ţinea cu sfinţenie şi se supunea cu bucurie legii dumnezeieşti, bisericeşti şi legilor drepte ale statului. În colo îşi apăra cu îndârjire şi cu o stăruinţă, ce mulţi nu o înţelegeau, drepturile bisericii şi ale neamului său. Era miop, şi nici nu-şi încorda privirea să vadă, cu ce ochi îi primesc oamenii convingerile lui. Avea curajul să-şi apere opiniunea sa, cum rari oameni întâmpini. Şi ştiind el, că puţini sunt oameni, cari au curajul şi inteligenţa să-şi apere convingerile: şi le apăra cu îndârjire, une-ori trecând peste anumite margini.

* * *

La groapa lui Bunea pare că lipsea cineva. Cel puţin n'au dat semn de fiinţă preoţii, conducătorii poporului. Căci aceşti mucenici ai credinţii noastre îl iubeau foarte mult, tocmai pentru activitatea şi principiile lui; ei erau cu lacrimi în ochi în preajma mormântului, şi dacă glasul li-a fost mut, în sufletul lor făceau juruinţe că se vor sili să se apropie tot mai mult de figura lui Bunea, rămânând între orice împrejurări:

«Statornici în cinstea de lege şi neam,
«Şi-n focul credinţii statornici».

Bucureşti.

DR. IOAN BĂLAN.

La masă cu Dr. Aug. Bunea.

— Amintiri. —

În iarna anului 1886, Dr. Augustin Bunea propunea religiunea în clasele inferioare ale gimnaziului din Blaj şi locuia într'una din chiliile călugăreşti din etajul acelu gimnaziu, cari privesc spre «Câmpul libertăţii» . . .

Înlocuind pe un prieten al meu, făceam marelui bărbat din viitor, serviciul de «băiat în casă» — pentru câteva săptămâni.

De multe ori mă gândesc și m'am gândit la dânsul în legătură cu acest serviciu de student lipsit . . .

În fiecare zi, pe la 6 oare dimineața mergeam la ușa lui și băteam în ea cu sfială. Se scula și-mi descuia. Aprindeam focul și-mi făceam slujba. Apoi mă așezam regulat în fiecare dimineață, pe lăduța cu lemne de lângă cuptor, ca să aștept în căldură sunarea clopoțelului dela 7^{1/4}, când se descuiau clasele.

Dr. Bunea înse mă lua, tot așa de regulat, și mă punea lângă dânsul la masă, ca acolo la lumina lampei să cetim împreună — fiecare ale sale.

O câtă îndemânare n'ar câștiga pentru pășirea în societate atâția băeți eșiți din plugarii satelor noastre, dacă toți superiorii lor ar fi așa de gata a-i îndulci și încurajal . . .

Cu 20 ani mai târziu în 1906, mă găsiam la masa regretatului, în casa unde-l văzui acum pe catafalc, și între altele îi ziceam: câtă pagubă, că ocupat cu atâtea, pe cari le-ar putea isprăvi și alții — în deosebi administrarea domeniilor — nu poți sta de lucrările istorice începute . . . «Nu s'a aflat altul la domenii — cam așa zicea — dar voi reveni în curând și am acolo — arătând spre masa din bibliotecă material, adunat pentru istoria Românilor din țara noastră, căci e plină de lucruri, pe cari nu le poate susținea critica istorică».

Tocmai neputința de a reveni o plâng și eu cu alții acum, când stăm în fața pierderii nespuse de mari ce a suferit poporul nostru românesc, prin moartea Dlui A. Bunea. Să sperăm însă, că materialul adunat se va publica, deși încă nime din Blaj nu spune un cuvânt asupra celor rămase după în veci neuitatul bărbat de știință și caracter...

Fie amintirea ta neuitată Luceafăr candid al vieții noastre românești!

Reghin, la 26 Decembre 1909.

ARITON M. POPA
protopop.

Memoriei lui Augustin Bunea smerită închinăciune!

Stau și azi sub impresia zguduitoare a pierderii celui-ce a fost mândria bisericii noastre și a neamului românesc, și nu știu când mă voi putea împăca cu dispariția lui, căci *Augustin Bunea*, îmbrățișând cu sufletul lui mare durerile seculare și nădejtile de mai bine ale

unui neam năcăjit, astru strălucitor ni-a fost, ridicând puternice dungi de lumină asupra trecutului nostru plin de frământări dramatice, și îndrumător cu glas de arhanghel pentru ziua de mâne.

Profunziunea elogiilor, ce au adus spontan *cei mai aleși* ai neamului nostru de pretutindenea eminentelor lui calități, îl ridică la o înălțime ameitoare și e greu să mai adaugi ceva fără teamă de a cădea în banalități. Asta o simt eu, când scriu aceste cuvinte drept smerită închinăciune memoriei lui. Cerc să inzist deci asupra unui moment, ce mi-se pare, că mai lasă ceva de zis.

Augustin Bunea ca istoriograf consumat a fost la noi cel dintâiu care în urma studiilor și cercetărilor sale intensive și mistuitoare a avut curajul să spulbere naivitățile istoricilor de contrabandă, ce nu mai puteau susține critica istorică nepărtinitoare, fără să-și facă scrupuli din aceea, că răstoarnă credințe — vezi bine iluzorii —, la cari se ținea cu sfințenie până atunci în cele mai largi cercuri și că se vor bucura cei-ce ne trag la îndoială dreptul istoric în această țeară. Înaintea lui *adevărul istoric*, ce-l credea constat și concretizat din nenumărate frânturi documentare, culese din colbuitele archive, primă totul, iar garanța pentru viitorul neamului românesc în aceasta țeară, nu o căută atât în dreptul istoric, peste care, dacă nu ți-l știi, sau nu ți-l poți valida, și așa lumea de azi trece cu compătimire la ordinea zilei, ci în faptul netăgăduit, că neamul românesc există ca individualitate etnică distinctă și în virtutea existenței sale cu rădăcini adânci în pământul țării are drept la viață și dezvoltare națională și câtă vreme ține la acel drept, nimeni în lume nu-l poate despoia de el. Din convingerea aceasta emanează flacăra cuceritoare a clasicelor sale discursuri.

Bunea era un optimist de cea mai fermă convingere, ca toți istoriografii noștri veritabili. Îmi aduc aminte aici de cuvintele fericitului Gheorghe Barițiu, care la adâncile sale bătrânețe îmi zise odată în birourile «Asociațiunii»: »Eu, care am trăit cu trei generațiuni și am văzut și trecut prin atâtea prefaceri, care cunosc trecutul neamului meu, nu pot fi *pesimist*.«

În studlul trecutului residă și optimismul sănătos și înălțător al lui Augustin Bunea, care credea în o menire mare a neamului său asemenea marilor săi înaintași, cari fac gloria vecinică a Blajului și a Românilor ardeleni, și lângă cari se înșiră cu deplină vrednicie.

Când apărură primele lucrări de istoriografie ale lui Augustin Bunea, scrise cu un aparat documentar, la noi neuzitat până atunci, ele erau pentru noi toți adevărate revelații. Simt și acum însuflețirea, cu care m'am grăbit nu numai să fac asupra lor dări de seamă, socotite

de mine nepretențioase, dar reproduse din foaia »Asociațiunii« »Transilvania«¹⁾ și în foi mari din capitala regatului român, ci să-i pun lui Bunea la dispoziție și o lungă serie de notițe de interes istoric culese de mine din foliantele groase ale protocoalelor manuscrise, adese-ori greu de descifrat, ale magistratului din Sibiu dintre anii 1736—1780, cari le-a și utilizat mai ales în una din publicațiunile sale cele mai momentoase ²⁾).

Dar Augustin Bunea s'a stins înainte de vreme mistuindu-se pe sine ca o luminare aprinsă și lăsându-ne cu marile noastre nădejdi legate de individualitatea lui extraordinară prefăcute în fum. Grandioasele manifestațiuni de jale ale unui neam întreg la moartea lui au dat sancțiunea binemeritată activității sale istovitoare și plină de roade, ce nu vor peri. Când se va ivi însă alt muncitor asemenea lui, să lucre ogorul, ce se va înțelini iarăși? Când? . . .

NIC. TOGAN,
protopop în Sibiu.

Vrednic este lucrătorul de plata sa*)

După o muncă încordată de 28 ani pentru binele bisericii și al neamului, Dr. Augustin Bunea e chemat dintre noi. »Moartea« a primit porunca dela vecinicul judecător »chiamă lucrătorii și le dă lor plata« (Mat. 20, 8).

Nu a chinuit timp îndelungat, că era un muncitor ales în via Domnului și talanții primiți i-a chivernisit cu credință, nici nu a fost răpit pe neașteptate, ci i-s'a dat timp să-și aranjeze afacerile sufletești, să se pregătească pentru calea vecinicii. E drept că nu s'a aflat nici un medic trupesc, ca să-i aline suferințele ceasului din urmă, dar medicul sufletesc, spiritualul seminarului, lângă dânsul a fost ca să-i deie deslegarea preoțească și așa cu sufiet curat să se poată înfățișa înaintea dreptului judecător. — O moarte mai frumoasă nimenea nu-și poate dori. Dr. Augustin Bunea prin aceasta a primit o resplată vrednică, dar noi cei rămași suntem pedepsiți.

Împăratul ceriului și al pământului pentru vrednicia sa l'a înaintat în rândul luptătorilor cerești, noi însă rămânem triști, că locul celui regretat nu-l putem suplini.

Orăștie, 28 Dec. n. 1909.

Dr. Valeriu Frențiu
protopop.

¹⁾ Cf. »Transilvania« din 1900 pag. 191 și din 1902 pag. 97 și 163.

²⁾ Episcopii Petru Paul Aron și Dionisiu Novacovici.

*) Luca 10, 7.

S'a stins un luceafăr.

Cine a fost acela, pe care l'am plâns cu atâta amar și plânsul nostru nu se mai curmă? . . . . Cine a fost acela, la al cărui mormânt a vărsat lacrimi un neam întreg, lacrimi de jale adevărată, pe cari numai vrednicia lui le-a stors? . . . *A fost un luceafăr!*

Luceafărul stă sus pe ceriu, luminează cu lumina sa proprie, peste oamenii pământeni. De-odată luceafărul cade, lumina se stinge: cei de jos rămân în beznă, confuzie, zăpăceală, țipă desperați . . .

Astfel a fost el Izvor de lumină, strălucind sus pe orizontul vieții noastre publice. De-odată a căzut, s'a stâns, ne-a lăsat . . .

Lumina, care o revârșea el asupra noastră, era mai de multă fe-liuri și se poate analiza în următoarele.

Lumina științei lui. Comoara nesfârșită, pe care el a adunat-o, ca să ne lumineze mințile, prin cunoașterea trecutului nostru, a drepturilor noastre, a adevărului. Lumina aceasta va rămânea pururea asupra noastră făclie nestinsă, arătându-ne trecutul, îndreptându-ne gândirile pentru viitor.

A doua lumină era: *energia lui!* Puterea sufletească, care nu cunoaște șovăială, nu se obosește, nu se teme de piedeci, ci luptă mai departe, prin spini și mărăcini, peste troiene și bolovani, cu singura deviză: excelsior, excelsior!

A treia lumină era: *zelul lui bisericesc.* Preot adevărat, după inima lui Christos, soldat înfocat al celui mai mare așezământ al lui Dumnezeu pe pământ, slugă bună și credincioasă, care pururea avea înaintea ochilor cuvintele lui Quintilian: „nu numai neglijent, dar și rău și perfid, ba trădător e acela, care în cauza suscepută face mai puțin, de cât ar putea . . .“

A patra lumină era: *naționalismul lui învăpăiat.* Caracter nutrit cu lapte de româncă, dezvoltat la sinul maicii Rome, oțelit în luptele pentru neam: el ni-a dat pildă rară, cum trebuie să iubim acest neam, în suferințe și bucurii, cum să luptăm, să ne dăm viața pentru el, să nu desnădăjduim: *ceriul de ar cădea asupra noastră.*

*

Acăsta a fost cel mai nou luceafăr al Românilor. Sperăm, că ne vor mai răsări și alții pe urma lui.

(Petroșeni.)

Dr. Nicolae Brânzeu,
preot.

Episcopul Ioan Inocenţiu Klein

de Dr. Augustin Bunea.

Figura impunătoare al lui Augustin Bunea trebuie ținută pururea înaintea ochilor noştri, pentru-ca însufleţirea noastră în serviciul cauzelor bisericeşti şi naţionale nici când să nu scadă, pentru-ca focul sfânt al dragostei, de care era aprins sufletul său mare, să aprindă şi sufletele noastre, şi cu puteri îndoite să înaintăm spre ţinta croită nouă de D-zeu. Respectul şi admiraţia faţă de ştiinţa vastă, ce a încăput în capul acestui erou al gândirii româneşti, pretinde ca toţi cărturarii să-i cetească operele toate şi din ele să-şi făurească crezul convingerilor. Prin cărţile lui a fost Augustin mare, din cărţi deci să-l apreciem şi noi.

O gemă preţioasă, poate cea mai preţioasă, între celelalte lăsate nouă moştenire de repausatul, este opul său: Din istoria Românilor *Episcopul Inocenţiu Klein 1728—1751*.

Lumina în care ni-se înfăţişează acest episcop, primul apostol a avea mare al Românilor, pe baza documentelor autentice, căutate cu sirguintă de albină şi scoase din o mulţime de izvoare ca »Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, Hermanstadt«, »Grosse Urkundensammlung« din biblioteca *Bruckenthal*, »Colecţiunea romană« din archiva statului din Viena, apoi »Documente inedite din archiva statului ungar (m. kir. országos levéltár) etc. — este așa de orbitoare, așa de frumoasă, încât nu te saturi a ceti şi receti cartea. Un titan a fost acest bărbat, care dând de ruşine porecla lui, s'a afirmat cu o bărbăţie extraordinară în faţa tuturor curentelor duşmănoase lui şi poporului român. Împăraţii Carol VI şi Leopold făgăduiseră poporului şi clerului cu prilejul unirii cu Roma libertăţi, scutinte, privilegiul. Poporul, că va fi recunoscut ca a patra naţiune în uniunea celor trei naţiuni din principatul Transilvaniei, că i-se va permite să-şi zidească şcoli, biserică etc; iar clerului, că va fi pus pe o treaptă cu clerul romano-catolic, va fi scutit de decime, taxe, onorare, ce le solvea domnilor de pământ, vor înceta vexările, împilările de tot soiul, li-se va îmbunătăţi soarta materială pe toată linia. Insa contrarii juraţi ai naţiunii noastre, calvini şi luterani, nobilimea ungară şi Saşii, staturile şi ordinile transilvane, aveau tot interesul, ca pe Români să-i țină subjugăţi, să-i țină în jobăgie, să nu permită, ca lumina să răsară în chaosul de neştiinţă, ce stăpâna pretutindeni, şi cu păcla-i deasă întuneca orizontul poporului român. Inocenţiu Micu porni o luptă grea, el singur, contra tuturor contrariilor acestora ai neamului. Pentru-ca acţiunea lui să fie cât se poate de eficace, merse în repeţite rânduri la Viena, solicitând dela împăratul Carol VI şi Maria Terezia împlinirea tuturor făgăduinţelor garantate clerului şi poporului prin diplome împărăteşti (două dela Leopold); şi scăparea poporului de sub

jugul nobilimei, jug sub care gema mai tare de cât poporul izraelitean în robirea egipteană, fiindu-i soarta neasemănat mai tristă ca a celuiia, cum se exprimă episcopul. Petrecu în Viena prin a. 1729—32, apoi 1734 sub împăratul Carol VI înaintând multe petiţiuni la tron pentru naţiune şi biserică, şi purtă acasă luptă crâncenă de 5 ani cu *guvernul şi staturile transilvane*, lupta ce se termină la anul 1738 fără ca episcopul să fi putut răzbaté.

Petrecu în Viena sub Maria Terezia prin a. 1742 insistând pentru împlinirea aceluiaşi cereri, dar nu obţinu decât rescriptul regal din 9 Septembrie 1743, fără ca dorul cel mai fierbinte al lui, executarea § 3. a diplomei II. Leopoldine, care garantă poporului egalitate cu celelalte naţiuni, să se fi împlinit. Se sparie omul când ceteşte cât luptă şi munceşte acest om. Câte rugări şi petiţiuni nu înaintează el la tron, la guvernul transilvan şi unde găseşte numai de cuviinţă. Cum nu-l înspăimântă refuzul, denegarea bruscă a cererilor celor mai legitime, bazate pe dreptul cel mai elementar natural şi divin. Insuşi clerul său se miră de acest fenomen extraordinar, de puterea desfăşurată de un singur om, zicând împărătesei »că în contra lui toţi sunt, iar el în numele naţiunii este singur în contra tuturor, aşa încât n'ar fi nici o mirare, dacă el pentru feliuritele asupriri şi prigoniri şi-ar perde mintea«. La a. 1744, 23 Iulie, pleacă la Viena, de unde în 9 Decembrie 1744 fuge spre Roma, ca să nu se mai întoarcă nici când. Fuge la Roma, ca să scape de intrigile şi ameninţările duşmanilor săi; caută scăpare la acest liman neînviforat, luând pildă dela un S. Ioan Hrisostom, care de asemenea căutase cândva şi aflase aci scăpare. Şi dacă n'a putut reuşi, de bună seamă n'a fost vina Papei. Vrednicul stegariu îşi încheie şirul zilelor aci la umbra fericitului Petru, în urbea eternă, la anul 1768.

Din aceste notiţe fugitive apare luminos figura simpatică a lui Klein. Noi, făpturi meschine, compuse din stofă mai delicată, ne închinăm cu respect înaintea acestui gigant.

A bună seamă, că dela el s'a inspirat şi fie iertatul Augustin, în modul acesta turnându-şi voinţa de fier, ca să rămână pururea la locul său neademenit de nici o ispită şi să străjuiască pururea la porţile cetăţuiei neamului, care este biserica. Dela el şi-a luat crezul politic, de a spera toate dela Casa habsburgică. Nu a reuşit Klein, au reuşit în multe urmaşii lui: împlinindu-le Coroana multe dorinţi ulterior (căl-când peste cerbicoşia nobililor). Tot aşa şi Dr. Bunea urmând această învăţătură ne îndeamnă pe toţi să stăm strâns închiegaţi în jurul Tronului.

Ca cea mai bună dovadă de stimă faţă de persoana ta, părinte Augustine, făgăduim şi noi a urma pururea această politică înţăleaptă cu zelul ce te caracteriza pe tine. Fie-ţi ţărina uşoară!

Dr. Alexandru Niculescu,
profesor de teologie.

VREMURI

La moartea Marelui AUGUSTIN BUNEA.

... In țeara asta nu sunt flori și soare,
Și nice nu-e veselie, glume,
Ci numai jale adâncă de-apururea,
Și lacrimi multe, multe făr' de nume ..

In piepturile noastre 'ndurerate
Să zbat amarnic gândurile 'ntruna,
Căci luptătorii unor vremi mai bune
Să stâng pe câmpuri .. pentru totdeauna!

Iar dorurile noastre 'nfiripate ...
Azi soarta nemiloasă le destramă ...
— Și simt cum doru'n pieptul meu să zbate:
Să rump a vrămii lanțuri de aramă!

Ași vrea să'mprăștiu negura de vremi
Ce oarbă se așează 'n asta țeară,
Să curăț țara mea de polomidă —
Și-apoi să se reverse-o primăvară! ..

... Neputincioși stăm .. jalea ne doboară
Pe drumurile noastre — 'n asta lume —
Că'n țeara asta nu sunt flori și soare,
Ci lacrimi multe, multe, făr' de nume!

Te-ai stâns și Tu ... O stea atâtor visuri,
Te-ai dus, și ne-ai lăsat cu soarte amară:
Să știm în noi un dor robit de jale ...
Și-un dor nespus de-o mândră primăvară.

Te-ai dus, când șovăiam pe'ntinse drumuri
Te-ai dus și nu mai ești ... O Bunea, Bunea,
Pe Tine azi Te plânge-aceasta lume:
Azi prea mult încercată Națiunea!

In urma Ta să lasă-o noapte-adâncă
Pustie ... făr' de stele și lumină ...
In care — fulminând ca scos din focuri —
A vieții Tale stea doar mai lumină!

... Zădarnic péana mea uscată
Să 'ncearc'a prinde ființa Ta măreață:
Tu scump stegar al dorurilor noastre ...
Izvor adânc, de-o nesăcată viață! ..

M. LUCIAN.

« OMUL GENIAL »

Bucureşti, 5 Ianuarie v. 1910.

La preţuita invitare, să contribuiesc şi eu la «*Prinos memoriei regretatului canonic Dr. Augustin Bunea . . .*» — mă grăbesc a trimite două pagini literare, răspunzând totodată: a) cu *adânc regret* pentru prea de tot timpuria plecare a celui *supra-om*, a celui fruntaş atlet de pe arena generală de luptă şi de emanciparea noastră naţională, tocmai într'un moment, când obijduitul nostru neam din acele părţi avea mai mare trebuinţă de puternicul lui sprijin; b) răspunzând cu un fel de *mulţumire sufletească*, că pe astă cale ni-se dă prilej amicilor lui a contribui câte cu o nelsemnată părţică la marele Prinos ce datoreşte întreg neamul românesc *alesului spirit*, care a vivificat odinioară pe supra-omul ce răspundea printre noi de toţi respectatului nume de *Dr. Augustin Bunea!*

După o serioasă reflecţie n'am găsit un mai potrivit chip a mă achita de această desinteresată datorie morală, decât a reproduce, drept prinos memoriei celui *bărbat genial*, o pagină despre «*firea geniului*» din admirabila scriere filosofică «*Omul genial*» a profesorului *Hermann Türk*¹⁾. Iată cum caracterizează aproape din vorbă în vorbă, *William Shakespeare*, cel mai mare poet dramatic al tuturor timpurilor pe eroul său *Hamlet*, caracterizare care — *mutatis mutandis* — se potriveşte şi dispărutului nostru erou Dr. Aug. Bunea:

«*Priviţi acest portret*²⁾ şi aceasta icoană zugrăvită: *Ce farmec strălucea pe fruntea asta: vezi un cap de Joe, un păr de Apollo, o frunte de Minerva, un ochiu ca al lui Marte, ordonând . . . binele . . . şi ameninţând . . . răul . . . ; vezi ţinuta lui Mercur, când se lasă jos din înălţimi cereşti . . . un trup mlădios . . . un întreg de forme, peste care Dzeu puse sigilul său spre a putea zice lumii iată un bărbat*³⁾».

Dar, acestui t p desăvârşit pe dinafară răspundea şi o desăvârşire lăuntrică: «*În sufletul omului genial trăieşte mai mult sau mai puţin o lămurită conştiinţă despre propria-i şi supra omeneasca-i existenţă, așa încât toată cugetarea, toată simţirea, toată voinţa, așa dar toate manifestările vieţii sânt determinate şi condiţionate de ea. Libertate*

¹⁾ Herman Türk «Omul genial», traducere de W. Ohil. Bucureşti. Editura libr. Sococ. 1898.

²⁾ Ar fi bine să se reproducă portrete din deosebitele faze de dezvoltare a lui B, din copilărie până la ultimele portrete reproduse de «Lucefărul».

³⁾ Pag. 87. —

față de propriul tău eu, ridicare preste propria-ți persoană: iată ce pune tuturor manifestărilor geniului o stampilă caracteristică⁴⁾ Cine va voi în viitor să priceapă într'adevăr pe Bunea, neconținut va trebui să aibă înaintea ochilor, că e vorba aci de o natură genială, în care extremitățile se ating și se întregesc împrumutat: «Cea mai înaltă modestie e unită cu cea mai înaltă neatârtnare a firei sale; cea mai frapantă simplitate în purtare e unită cu un eminent curaj de acțiune; cele mai delicate considerații sânt unite cu o inexorabilă veracitate; o cugetare ce se înalță până la ultimele consecințe e unită cu mare încredere față de propria-i judecată; cea mai neîndurată osândire a faptelor și a slăbiciunilor morale a oamenilor e unită cu cea mai caldă și mai sinceră iubire a acestor oameni; cel mai înalt idealism al caracterului e unit cu cea mai profundă pătrundere a adevăratelor relațiuni ale vieții; cea mai delicată conștiință, carea însăș recunoaște în sine aplecările spre rău și le osândește e unită cu încrezătoarea în Dumnezeu activitate a unui adevărat erou: un om plin de cea mai mare putere de acțiune și totuș plin și de sentimentul cel mai delicat. Cu un cuvânt: un om în adevăratul înțeles al cuvântului, un suflet de primul rang, un geniu⁵⁾ — eacă supra-omul ce-i zicea Augustin Bunea!

*
BCU Cluj / Centrul Universității Library Cluj

Și, toate aceste calități supra-omenești sintetizate au fost «în preotul după orânduiala lui Melhisedec, în preotul evlavios, zelos, curat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu; în teologul fără seamăn, care cu cuvântul și cu peana a propagat adevărurile lui Dumnezeu; în învățătorul învățat, care cu lumina cunoștințelor a împrăștiat întunericul neștiinței; în oratorul cu gura de aur, care cu puterea cuvântului fermeca pe ascultători și îi răpia cu sine, în avânturi vulturești pe calea adevărului, a binelui și a dreptății; în istoriograful competent, care cu o autoritate până la dânsul neînchipuită știa să scoată la iveală și să razeme cu neperitoare dovezi începuturile și fazele evolutive ale organizației noastre politico-bisericești; în fine, în demnitarul bisericesc vrednic, la care cu adevărat se pot aplica cuvintele marelui Apostol Pavel: «Preoții ceice-și țin bine direcția, de îndoită cinste să se învrednicească; mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt și întru învățătură . . . »⁶⁾.

Și, fiindcă, în lume cât ai fost, o spirite ales a lui Dumnezeu, în cuvânt și în fapte l'ai reprezentat, ale Tale dintru ale Tale, Ție îți

⁴⁾ o. c. pag. 84.

⁵⁾ o. c. pag. 133—134.

⁶⁾ Aug. Bunea: «Discursuri...» pag. 45,

aduc a Ta¹⁾ curată rugăciune: «Din plaiurile vecinicii, unde petreci în societatea martirilor și a marilor apostoli ai bisericii și ai neamului românesc, înaltă rugăciuni ferbinți la Atotputernicul, prea dreptul și prea bunul Dumnezeu pentru mântuirea, pentru prosperarea și pentru fericirea poporului român», care, dacă nu va ști să afle în Carpați și în Balcani atâta granit sau marmură, cât să semneze viitorimei mormântul tău din «Câmpul libertății» îngrășat cu sânge de eroi, tot se vor afla destui oameni de bine care, cel puțin, în piepturile lor, vor păstra amintirea binecuvântată a nemuritorului și marelui român Dr. Augustin Bunea, a cărui pomenire vecinică va fi prin munții și prin câmpiile patriei române! Fiel

V. Gr. Borgovanu,

Profesor de filosofie și pedagogie la liceul Sf. Sava.

Bunea în Bănat și Bănatul despre Bunea.

După cât știu eu, nevrednicul său ucenic, Bunea, o singură*) dată a călcat pe »pământul făgăduinței« românești, zăbovînd și atunci numai scurt timp în deapurarea voiosul Logoj, ca oaspetele vulturului clerului bănățan.

Însă cu duhul său mare, a fost și va continua a fi în vecii vecilor în Bănat, ca și pretutindenea, unde este sau va fi cândva, chipul și asemenarea lui Dumnezeu cu resuflare românească.

Cel ce după trup nu e bănățan, — nu era nici măcar ardelean, de vremece leagănul îi e din »margine«, — fost-a idolul cărturărimei vechiului nostru Bănat.

Bănățenii de baștină, cari după cum bine e cunoscut, cu una cu două nu ies din rugina cercului vișios: »om ca românul și român că bănățanul, etc.« în fața mărimii figurei lui Bunea, de grabă își schimbabilă diapazonul în: »om ca Bunea, român ca Bunea, istoric ca Bunea și..... și vlăgică ca Bunea, dă ne Doamne«.

Cel care ales a fost de degetul lui Dumnezeu, ca să trăească și să lucreze, nu pentru ardeleni, ori bănățeni, nu pentru moderați or naționaliști, nu pentru uniți ori neuniți, ci pentru Românii de pretutindenea, au trebuit ca și de după trup să fie un român interprovințial și univerval, să-și iee leagănul românității sale dela margine, ca apoi

¹⁾ «Discursuri» pag. 41.

*) A fost și la adunarea «Asociațiunei» 1896.

În sufletul său mare, să încheapă toți frații, dela margine și până la margine, fără privire la marginile topice și politice.

Cu toate că Bunea ca luminător mare a strălucit, în Macedonia, ca acasă, în București ca în Bucovina, totuși pare, că mai încântați de el sunt și rămân bănățenii. În nici o regiune locuită de români, scrierile lui nu sunt așa de răspândite și cu sete cetite și discutate, ca tocmai în Bănat.

La masa poganilor din »Concordia,« la umbra tēlor din ograda bisericeii vechi, ori în—și pe »Corzo« — din țermurii »Iotrului de Timiș«, (Delamarina) câți chemați, eară și eară, cu pace, despre Bunea și Iorga »givănesc«,

Cât pentru întrebarea, cumcă cu, — ori fără pricepere și competență: dificultează, slăvesc ori osândesc unele și altele, din mormanul său de opere, pentru studiul culturii naționale a generațiunii actuali e irelevant. Impoartă numai aceea, că operele lui Bunea preocupă pe fii de azi ai Bănatului. Bunea e admirat, gustat și dela el buni bucuroși recunosc, că au învățat și cei cari dealtmîntrilea în tenorul poziției lor nu-i pot aproba deducțiunile și tendințele.

Bunea în estinsele sale escurziuni istorice, nu ș'a ales nici când, vre un capitol ori parte despre trecutul bănățenesc, dar a priveghiat cu ochi de vultur, tot ce a scris bănățenii, despre patria lor. Nu odată ridicându-și în unele ori altele »veto«-ul său temut. Așa în mai multe rânduri și mai multe episoade a infirmat din scrierea lui Tincu Vella: cel care în istoria politică bisericească a Bănatului a adunat și ezaminat multe din tradițiile vechi.

A glăsuît împotriva puternicului Iogojan Dr. G. Popovici, când scrisese despre unire și când edită istoria românilor bănățeni,¹⁾ eară opera subscrisului despre unire, pe cum și alte studii le au învrednicit numai de o critică verbală, din samă afară necruțătoare și aspră. Așa mi-s'a spus.

De sine înțeles, cumcă dacă nu ș'a oprit marele Bunea gândirile special și asupra noastră a bănățenilor, nu a putut să nu ne atingă unele fapte și persoane, așa numai în treacăt, cum s'ar zice. În nici un punct însă nu a introdus în oire dela vederile altora. Singura abatere ce o face e,²⁾ cumcă susține că în Caransebeș și Iogoj ar fi fost două feluri de calvini români: nemeșii și plebea. Ar fi avut și enoriile lor desclinite, cu preoți deschiliniți. La româtimea proastă s'ar fi cântat românește, ear la nobilii români calvini, predica și psalmii s'ar fi recitat pe ungurește. Tipul de preot al clăcașilor ar fi Moisi Pestișel în

¹⁾ Foia »Unirea« Blaj 1901 pg. 150—1 și *idem* »Sava Branc«. pg. 85—87.

²⁾ *idem* »Autonomia« pg. 343.

Logoj şi Ştefan Herţe în Caransebeş.³⁾ Păstorul domnilor calvino români, ar fi Ştefan Fogarassy,⁴⁾ cel care era familiar cu banul Barcsay Ákos, principele mai de apoi al Transilvaniei şi Iuda Bănatului istoric.

Mai descopere Bunea, în urma unui autor din Cluj, cumcă în Lugoj ar fi fost o şcoală pela 1640. Poate va fi fost aceasta un fel de gimnazu preparandie teologie amărată, ca cea din Făgăraş şi din Caransebeş,⁵⁾ unde prelegeau »dascălii de dascălie.«

Bun i-a fost în Bănat, în Canaanul românilor, numele lui Bunea. Bună şi veşnică îi rămâne pomenirea. —

Ştefan Pop.

Amintiri . . .

Dispoziţiunea prevedinţii a fost, că El să vină Rector la Seminaru în care calitate să-şi plătească tributul de obşte, căci din lanţul măreţii sale misiuni, mai resta, ca El, apostolul vremilor grele de-acum, să întărească în credinţă, tinerile vârstare ale apostoliei grele româneşti, şi ca păstoriul cel bun să conducă pe aceşti mieluşei la păşunile bune, împreună cu turma mare creştinească şi românească, pe care o păştea.

Mă simţesc slab în a reproduce cât de puţin din cuvântarea lui sublimă, rostită la instalarea lui ca rector, ştiu însă, că am simţit tot cuvântul, ştiu că m'a emoţionat şi împreună cu mine pe toţi alumnii seminarului până la lacrimi — ştiu că sufletele noastre se muiau şi oţeau în acelaş timp de cuvântul lui . . . Ştiu că atunci când ne vorbea de nevoile neamului nostru trudit, ne aprindeam la faţă şi ştiu — că virtuţile şi biruinţele acestui neam — pe care le spunea cu multă mândrie, ne făcea viteji în faţa ori cărui pericol, . . . şi ştiu că atunci când ne aducea aminte de menirea noastră îndoit înaltă de-a fi preoţi şi de-a fi preoţi români, în ochii lui trămurau lacrimi, ca în ochii unui părinte, care îşi face testament, simţindu-şi sfârşitul aproape.

Munca ne-o punea ca deviză, şi ca noi să ne putem ocupa singur cu cea ce cuadrează strict cu chemarea noastră, s'a îngrijit dintru 'nceput, ca toate nevoile din seminar să înceteze. Venea aproape

³⁾ Tălmăcitorii »Paliei de Orăştie 1582.«

⁴⁾ Tipăritorul primei cărţi cu litere latine 1648.

⁵⁾ *Bunea*. Sava Brancovici pg. 62, mai pe larg »Rev. Teologică« Sibiu 1907 nr. 8 pg. 274—276.

În toate zilele în refector și sta de vorbă cu fiecare, și întreba cu toată ocaziunea: dacă suntem îndestuliți cu seminarul?

Știu — zicea el adese-ori, — că nu *puteți* fi îndestuliți, dar cu timpul, iubiiților, se vor îmbunătăți toate.

Să interesa de fiecare alumn, așa că într'o săptămână ne-a cunoscut pe toți.

Să plimba adese-ori prin curtea seminarului, așa că ne puteam aclimatiza cu gândul, că El, Bunea, e rectorul nostru, și totu-și se putea observa pe fiecare o stângăcie și confuziune, când trecea pe lângă el, da . . . căci deși era rectorul nostru, era tot Bunea. Vestea morții lui subite a produs în seminar o panică grozavă.

Ca nește orfani nemângăiați ne-am întors, dela locul unde l'amf așezat.

Cu ochii svântați de lacrimi, dar abătuți, am mai trecut multe zile, sub povara durerii.

. . . . .

În sufletele noastre tinere păstrăm cu mândrie cununa amintirilor ce ne-ai lăsat! Ca o șalbă prețioasă lanțul sfaturilor tale părințești, ca un câmp înflorit, zimbetele tale binevoitoare, ca un ceriu senin, gândirea ta curată, ca o furtună de mare, lupta gândurilor ce te-a frământat, — căci spuneai adeseori mai mult, cu ochii și încheștarea pumnilor, decât cu vorba, — căci gândirea t-ți era mai temută decât să-o poți spune, . . . și ca cea mai scumpă comoară indemnul tău: «Munciți!».

Și totuși ori cât de complet este testamentul tău, lăsat noauă, imnul tristelor noastre sentimente este, și va fi încă multă vreme: «Bunea nu mai este».

UN ELEV.

Dr. Augustin Bunea † 30 nov. 1909.

Cele întâmplate la înmormântarea lui Dr. Bunea mi-au fost ca un balsam alinător.

Prin repentina mutare a ostașului neînfricat, a muncitorului neobosit întru apărarea bisericei și națiunii sale și luminarea societății din care făcea parte, — amăritu-sa și inima mea. Dar concentrarea românilor din toate părțile la înmormântarea lui, panegiricele unisone

a tuturor românilor de bine, — m'au întărit în convingerea că spiritul scriitorului Dr. Bunea este spiritul ce însușește pe tot românul. Ideile de el propagate sunt ideile tuturor românilor. Nu i-s'au închis bine ochii trupești, nu i-s'a stins lumina trupului, ca cu atât mai tare să se învăpăieze lumina spiritului lui, și să-și respire razele din un colț al românismului până la celalalt și pe toți să-i deștepte a-i da prinosul de grațitudine și cinste și să facă legătura tainică de asupra mormântului lui, că vor merge pe calea de el arătată întru a lupta drepturile ce ni-se cuvin ca români și cetățeni.

Așa ceva nu știu să se mai fi întâmplat la înmormântarea nici unui Român. Și aceasta este ce face pe Bunea mare.

Mai fost'au între noi oameni activi, mai avuț'am literați și canonici distinși, dar a atinge coardele simțămintelor firești ale românismului ca Dr. Bunea se vede că nu a știut nici unul.

Vocea lui a fost apă adâncă și înțelepciunea lui isvor curgător. Cine n'a fost răpit de cuvântările lui, și cine nu s'a adăpat de înțelepciunea lui? El a aflat înțelepciunea și știința; înțelepciunea de a ști vorbi la timp, și știința de a vorbi ce trebuie, apoi «ce mare e bărbatul care a aflat știința și înțelepciunea» zice Eclésiastul.

Servască-ne de prototip!

Arad, 1910.

CU Cluj / Central University Library Cluj

Dr. LAUREAN LUCA,
protopop.

Omaj Marelui Dr. Augustin Bunea.

Cuprins de pioase aduceri aminte despre repausatul, în frunzărirea momentană a acestor capitole din viața lui, mă opresc asupra unuia, și-l privesc cu duioșie, este: *Dr. A. Bunea și clasa meseriașilor și industriașilor români.*

Dr. A. Bunea, om cu depărtate prevederi, adânc și ager gânditor, și un model desăvârșit de inimă creștinească și românească, era un călduros spriginitor al clasei noastre mijlocii, pentru că fără a avea o puternică și bine organizată clasă a meseriașilor și industriașilor nu putem aștepta o repede și adevărată înaintare, — zicea el adeseori.

Desvălirea cea mai frumoasă a acestor sentimente înalte ale sale s'a făcut mai ales în ziua de 15 Iulie n. 1908, cu prilejul sfințirii

steagului și deschiderii expoziției «Reuniunii meseriașilor români din Blaj», al cărei urzitor intelectual și faptic a fost el.

Vor rămânea neuitate clipele de emoțiuni puternice, pe cari le-a sădit în inimile tuturor marele povătuitor Dr. A. Bunea, cu acest prilej.

Magistralul discurs rostit la sfințirea steagului a fost și va rămânea cea mai instructivă povăță și cel mai călduros îndemn pentru desfășurarea unei lucrări vrednice de însemnătatea socială și culturală a meseriașilor și industriașilor noștri.

Valurile puternice de însuflețire, pe cari le-a stârnit cu graiul seu dulce, cu căldura inimii sale de mare român, cu auctoritatea sa de savant și cu gesturile sale convingătoare a adâncit în mințile noastre ca o putere stăpânitoare idea organizării grabnice a clasei mijlocii, ca element constitutiv în trupul neamului nostru; și a aprins în inimi focul sfânt al dragostii față de frații meseriași și industriași, cari au lipsă să fie fericiți de mregile ispititoare ale curentelor de înstrăinare.

Urme puternice, cari nu se vor șterge, a lăsat el în inimile meseriașilor bătrâni și tineri, prin scumpele și prețioasele povețe, cari le-a dat cu glas de apostol, punându-le înaintea ochilor ca pildă călăuzitoare și prilej de mândrie pe «fiul teslarului din Nazaret, pe Mânt. Isus Christos»; întipărint adânc în sufletele lor însușirea caracteristică și criteriul adevăratului român: *alipire nefermuită față de biserică și neam*; și recomandându-le ca deviza programului lor de lucrare să fie: «*ora et labora*». — Cu glas dulce-blând de părinte iubitor le zicea el atunci: «*Aduceți-vă aminte că ucenicii și calfele sunt împreună lucrătorii voștrii, cari vă ajută la muncă și vă sporesc veniturile, și că ei mâne-poimâne, pe o treaptă cu voi vor fi, și nu preste mult urmașii voștrii. Deci, să nu vă purtați cu ei ca și când v'ar fi slugi, ci ca și când ar fi membrii din familiile voastre. Și, precum un tată bun se îngrijește ca fii săi să fie buni și harnici, tocmai așa trebuie să vă îngrijiiți și voi ca ucenicii și calfele voastre să fie mai iscusiți, mai virtuoși și mai temători de Dzeu, și mai folositori neamului și bisericii, decât ați putut fi voi*».

În acelea neuitate clipe se părea că văd spiritul marelui Vlădică de pe vremuri *Ioan Inocențiu Micu Clain*, — cel dintâiu organizator și sprijinitor al meseriașilor români, — intrupat în marele seu ucenic Dr. Augustin Bunea, lucrând cu cuvântul luminat și cu fapte roditoare la realizarea planului minunat plămădit în sufletul Părintelui Blajului.

La sfârșitul acelor serbări am avut deosebita norocire de a putea cerceta pe acest mare bărbat, și atunci vorbind despre organizarea și întărirea clasei noastre mijlocii pe singura bază adevărată «pe o temeinică educație creștinească și românească», mi-a zis: «Părinte, a

lucra în aceasta direcţiune este *nu numai o datorinţă sfântă a oricărui intelectual român, ci şi o adevărată mângăere şi fericire*».

Fericiţi vom fi dacă vom urma pildei sale strălucite şi învăţăturilor sale luminate.

Acesta va fi cel mai frumos omaj ce-l vom putea aduce memoriei scumpe a *Marelui preot şi român Dr. Augustin Bunea*.

Cluj, la 31 Decemvrie v. 1909.

Eugen Pop Păcurariu.

O lacrimă sfioasă.

Morlaca, 29 Dec. 1909.

În durerea nemărginită ce ne sângeră inima şi ne zbugiumă sufletul, în faţa dezastrului naţional nemăsurat ce am încercat prin moartea pretimpurie a marelui nostru Augustin, o privire menită să ne tempereze profunda tristeţă este, că ori ce moarte este numai a trupului, nu şi a sufletului.

Nu a murit, ci va trăi încă veacuri spiritul lui mare şi eroic care a fost şi rămâne un agent puternic în transformarea spiritului public al societăţii noastre.

În cursul rodniciei şi binecuvântatei sale vieţi publice El n'a făcut nici odată transacţie cu soarta şi cu adevărul; — convins în profunzul inimei sale mari şi nobile, că numai adevărul şi realitatea sunt dătătoare de viaţă.

Un sol a fost El pentru oropsitul nostru neam, trimis de Cel ce cârmueşte soarta neamurilor. — I-l putem numi un *Profet* al neamului nostru, pentru că cuvintele de învioreare, pe cari El ni-le spunea la tot prilejul binevenit, simţeam cu toţii, că nu seamănă cu ale nici unui din grăitorii şi scriitorii nostri.

Prin graiul lui puternic şi lămurit şi-au găsit glas la noi multe lucruri, pe cari alţii nu le puteau exprima de şi le simţeau; — mintea lui clară şi pătrunzătoare a dat viaţă gândurilor, aspiraţiilor şi dorinţelor contemporanilor săi — a generaţiilor de astăzi. — În glasul lui de Archangel noi toţi găsim exprimată partea cea mai adâncă şi mai adevărată a propriului nostru suflet,

De aci să ăplică: pentruce pe acest: Cel mai mare și mai iubit dintre frunțașii noștrii Pam ascultat și adorat — pentruce pierderea lui a zguduît așa cumplit sentimentul obșteșc al întreg neamului românesc. —

Pe mormântul scump al acestui mare, ideal și neîntrecut bărbat depun o lacrimă sfioasă a inimii mele îndurerate, ce nu vrea a să mângăia. —

Ioan Popu,
protopop.

Amintirei canonicului DR. AUGUSTIN BUNEA

Toată suflarea românească deplânge încă cu mare jale pierderea unuia dintre cei mai distinși fii ai săi, care a fost și fala bisericei noastre unite, a canonicului Dr. Aug. Bunea. Bunea nu a fost numai al Blajului, ci al bisericei și neamului întreg. Aureola numelui lui a strălucit asupra întregii biserici române unite. În urma acestora ne împlineam și ne împlinim numai cea mai elementară datorință de pietate și recunoștință, dacă asistam cât mai mulți la onorul ultim dat rămășițelor acestui mare bărbat sau în ori ce formă ne manifestăm sentimentele de pietate față de el. Acestei datorințe vreau a satisface și eu, ca unul dintre cei mai mici din părțile aceste nordice ale Transilvaniei și provinciei noastre metropolitane, unde și vremile, conform poziției geografice, par mai aspre, mai vitrege, iar viața sub cerul incontinuu înorat, mai deprimată, — când dedic aceste câteva șiré memoriei marelui bărbat.

Canonicul Bunea a fost cel mai ideal preot, ce-l avusem în aceste zile grele, ca și care numai închipul ne puteam. Nu-l cunoșteam, durere, personal, — abia l-am văzut odată în treacăt în Budapesta, — dar auzisem dela oameni de seamă atâtea lucruri bune despre el, li cetisem cu atâta sete și mândrie vorbirile ținute la diferite ocazii, și operile, din cari transpiră atât de evident convingerea firmă ca o stâncă de granit despre drepturile s. noastre biserici și a poporului român, încât era cu neputință, ca inimile noastre tinere să nu fie atrase de acest soare luminător. Imi închipuiam că e cu neputință, ca să fie sau să fi fost de un deceniu încoace cleric, al cărui ideal, al cărui vis să nu fi fost canonicul Dr. Bunea. Și visul despre acest

ideal, — care în realitate a trăit între noi, — nu s'a putut nimici nici după ce am părăsit păreții seminarului, ba dincontră ajungând în valurile vieții, văzând și auzind despre alte fapte decât cele ale idealului nostru, cunoscând oameni, *idealul* nostru a câștigat tot mai mult în splendoare și ceva tainic, puterea atractivă inerentă idealului, ne atrăgea tot mai mult spre sine și o singură dorință ne muncia sufletul, să ne vedem sub scutul, păvaza lui în lupta pentru drepturile s. noastre biserici și ale neamului. Sunt ferm convins, că nu este nici unul dintre noi, acești mai tineri, care să nu fi avut aceasta ferbinte dorință. Cerul nu ne-a dat să ne bucurăm de aceasta, căci mai înainte de ce am fi visat măcar, ni-l'a răpit. Dar totuși N'a putut poate să ni-l răpească de tot! Ne-a răpit trupul, dar spiritul lui a fost cu mult mai alipit de sufletele noastre, decât să poată fi smuls din ele înainte de ce s'ar despărți de trupurile noastre. — Dee Dumnezeu, ca spiritul lui să rămână întru noi și cu noi, toți preoții români, pentru totdeauna, iar sufletul lui să-și ia răsplata binemeritată a fericirii vecinice.

Gherla, la 1 Ianuarie 1910.

Dr. Vasile Moldovan,
profesor de teologie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In amintirea Canonicului Bunea.

Au trecut mulți ani de atunci. Tocmai absolvasem studiile teologice când am avut fericirea a face cunoștința neuitatului canonic Bunea. Auzise, că sunt decis a îmbrățișa statul călugăresc... »Cum, te călugărești?« Dal a fost răspunsul meu. «Bine frate, bine... Un lung oftat și apoi continuă. Faci nespuse de bine... Retras între zidurile uitate de vremuri ale locașurilor odihnei și păcii sfinte, călugărul conștiu de sublima lui chemare cade mai cu greu, pentru că își înfrânează poftetele, își păzește inima, iar pilda bună îl întărește, îl îndeamnă la deprinderea virtuților! Dacă a avut nefericirea de a cădea, a se întina cu noroiul păcatului mai ușor se scoală, mai ușor să curățește, căci meditațiile, cumpănilile și vorbirile cu cumpăt spuse, i-l povățuesc spre bine. Cei ce și-au ales de țință a vieții cel mai plăcut prinos al vieții creștinești, aducându-și aminte de păcatele trecutului și cunoscându-și slăbiciunile în nădejdea respălării, iau în dreaptă cumpână primejdia împrejurărilor prezente. Acolo departe de zgomotul lumii, ai timp și modru, mai ușor și cu mai mult succes te poți adânci în cercetarea adevărurilor împărățiate

prin cărțile vechi, uitate și nesocotite de ușuraticii sceptici ai vremurilor noastre. Noi nu ne dăm seamă de Imperativa necesitate a *reactivării* ordului nostru călugăresc. Ca pe vremuri și astăzi ei ar avea chemarea de a fi redeşeptătorii simțului religios, ce încetul pe încetul să stingă din inimile credincioșilor noștri. Ei ar avea chemarea și modrul de a cultiva istoria noastră bisericească, națională...»

— Impresia ce a produs asupra mea impozanta figură a slăvitului istoric ardelean va rămânea veșnic tipărită în inima mea. Cine l'a văzut sau l'a ascultat barăm odată, nu uită, nici nu poate uita pe cugetătorul adânc, cunoscătorul priceput al vremilor de grea încercare, prin cari a trecut neamul nostru.

De atunci în mai multe rânduri l-am auzit vorbind. Dela prietini și vrajmași — dacă pot zice că a avut și de acestia — am auzit multe despre el, ... cu nesaț am cetit tot ce scria neobositul cercetător al trecutului bisericii și neamului nostru.

Ca unul, care și-a primit educația în Roma, la leagănul obârșiei noastre, a fost un adevărat continuator al tradiției create pe vremuri de Maior, Șincai, Klein, figurile mari ale trecutului nostru. *Orator* de forță fiind, cu zel adevărat apostolic a vestit adevărurile sublime ale sfinței noastre credințe. Graiul lui vrăjit știa să pătrundă, să sguide, să te cucerească. Cuvântările lui, cea mai împede dovadă a înaltelor și temeinicelor lui cunoștințe, rostite cu gura lui de aur, te captivau te convingeau... erau în stare să te răpească, să te poarte prin sfere mai înalte, îți deschideau lumi necunoscute. Studiarea trecutului bisericii și a mult încercatului nostru neam a aprins în inima lui plâpândă focul sfânt al dragostei nefățărite față de tot ce e român. Acestui simțământ cald, acestei dragoste în diferite rânduri a dat puternică expresiune.

Muncitoriul neobosit »retras în singurătatea rodnică a chliei călugărești« din bucoavnele învăluite în praful uitării a scormonit și a scos la lumină dovezi pentru adevăruri trase la îndoială.

Cu fruntea ridicată, cu bărbăție ce impune, cu argumente de fer, cu graiul viu și în scris, fără șovăire a apărât drepturile bisericii al căreia fiu credincios și dignitar vrednic era.

Moartea lui atât de neașteptată ne-a zăpăcit. Singuri nu suntem în stare să ne dăm seamă de pierderea ce ne-a ajuns. El a trecut din timp la veșnicie. Il plâng rudenii și cunoscuții, il plâng prietini și adversari de principii, il plânge Biserica și neamul, il plâng și eu, căci s'a prăbușit cel ce nutrea în mine nădejdea reactivării ordului nostru călugăresc, și așa a trebuit să abzic — poate pentru totdeauna — chiar și de nădejdea de a mă întoarce între ai mei, pe cari i-am iubit, îi iubesc și-i voi iubi, cu tot focul dragostei mele veșnic românești.

P. Leon.

Munţii Apuseni şi Dr. Bunea.

Abrud, la 29 Decembrie 1909.

Lacrimile ce-au stropit mormântul, în care la 2 Dec. a. c. s'au aşezat osemintele pământeşti ale preaiubitului Dr. Augustin Bunea, şi jalea manifestată cu acea ocazie atât de tristă şi zdrobitoare, sunt dovada cea mai puternică a durerii nespusă ce o simţia întreg românismul pe urma trecerii din viaţă a bărbatului neprihănit.

Vestea morţii Lui a zguduit puternic de dureros şi Abrudul şi împrejurimile sale... Durerea a strâns toate inimile, ochii tuturor să scâldau în lacrimi şi românii, unii în faţa altora, se opriau cuprinşi de o durere nespusă.... mută.

În mintea fieşte căruia s'a trezit amintirea dureroasă din anul 1899, când Dr. Augustin Bunea pentru prima oară a fost în acest oraşel unde — după cum spune dânsul, citând cuvintele sfintei scripturi — *«bogaţi au sărăcit şi au flămânzit»*.

Abrudul, şi în general Munţii apuseni, — acest altar al românismului — perdea pe cel mai vajnic luptător al său pentru binele de obşte, *Alexandru Filip*.

Dr. Augustin Bunea venise ca să-l parenteze nu numai ca pe *«un brav român»* ci şi ca pe *«un bun amic»*.

O, dacă ar fi cu putinţă, ca zidurile şi situl altar al bisericii unite din Abrud să dea glas viu, redând glasul şi cuvintele ce le-a spus El cu această tristă ocazie.

«Mi-să sfăşie inima», spunea învăţatul canonic Bunea, când văd, cum să lărgeşte golul, ce-l lasă în urma lor pierderile mari, ce le-a îndurat de un timp încoace poporul român din această patrie. I-mi pare că mă părăsesc puterile şi mi să inecă glasul, când după Iacob Murăşan, după Pavel Dunca, după Gheorghe Bariţiu, după Augustin Lăday, după Dr. Grama, după David Baron Urs, după Dionisiu Şuluţ trebuie să văd dispărând din mijlocul nostru şi să petrec la odihna vecinică un alt bărbat vrednic al neamului nostru, pe care eu nu numai l-am stimat ca pe un brav român, ci l-am şi iubit ca pe un bun amic. «.... »Este dureros când vedem, că această figură blândă nu ne mai suride prietineşte, această inimă nobilă numai bate pentru libertatea, drepturile şi cultura poporului român, pentru independenţa şi bunăstarea sfintei bisericii«....

Valuri de durere năpraznică a ridicat în sufletele sutelor de ascultători; dar El, *oratorul neîntrecut*, a avut și vorbe convingătoare de mângăere:

»Mă mângăiu însă și mă întăresc, când gândesc, că acestea morminte nu sunt țărăniță mută, ci monumente grăitoare, înaintea cărora tot românul să oprește cu pietate și înduioșare, ca să se inspire de vorbele și faptele acelor, cari odihnesc întrânsese și cari cauza romanizmului au dus'o tot înainte«... Și iată, după 10 ani, acei munteni, *atunci* fascinați de vorbele puternice, duioase și mângăitoare totodată a canonicului iubit, *azi*, cu graiul înecat în suspine și lacrimi stau în așa *mormântului* lui A. Bunea, căci ori cât de simțite sunt vorbirile ce se spun, nu pot da mângăere.

Ca o mărturie vie a dragostii ce i-au purtat muntenii defunctului iubit, e lacrima sinceră și jenunchiul ce l'a plecat cu smerenie în fața coșciugului lui Dr. Bunea deputațiunea din Abrud și jur în persoanele D-lor Dr. Vasile Fodor avocat, Dr. Gheorge David, avocat, Iosif Gomboș preot gr.-or., Ioan Simu, preot gr.-cat. din Abrud, Ioan Agârbiceanu, preot gr.-cat. și Nicolae David, proprietar din Bucium-Șasa, cu ocazia înmormântării, iar cununa eternă depusă la fondul coroanelor eterne, administrat de Reuniunea femeilor române din Abrud, cu menirea, ca an de an numele Augustin Bunea să fie pomenit cu smerenie în bisericile românești din Abrud și Abrudsat e dovada cea mai puternică, că Abrudul și împrejurimile nu-l vor uita, *căci dacă el a fost al bisericii unite, a fost și al neamului întreg.*

Fie-i ușor somnului..

Ioan Simu
preot.

Un moment din viața

canonicului Dr. Augustin Bunea.

Era în toamna anului 1875; frunzele ofelitate cădeau la pământ și natura dezbrăcată de podoabele ei producea în suflet un fel de răceală și depresie morală. În una din diminețile cu brumă și negură deasă înaintam din satul Blajului, unde aveam locuința, repede pe »strada cea lungă«, prin »strada plăcintelor«, peste piața mare, spre a ajunge

la gimnasiu, de unde aveam să plecăm la biserică, dimineaţă de dimineaţă, la oarele 7; de câteori nu aveam gimnastică în timpul acesta aveam datorie de conştiinţă să merg la biserică şi ţineam să nu trec ordinele mai marilor, mai ales că întrasem în *prima* clasă gimnazială. Destul că în o astfel de dimineaţă, din locul unde eram postaţi, aproape, de amvon, când se cânta *priceasna*, văd ceva deosebit. Iese un *septiman* înalt, chipeş, de o statură oabă şi elegantă: în paşi lini şi cu capul frumos ținut, după ce face închinarea cuvenită arhierieului, Dr. Ioan Vancea de Buteasa, se postează înaintea chipului *Maicii Preciste* şi aşteaptă. Preotul de sluşbă iese cu potirul şi-l cuminecă, iar el trece de cealaltă parte şi se pune în genunchi, sub chipul lui *Isus Christos*, până ce se termină cântarea... Când preotul zice: »Mântueşte Doamne poporul tău şi binecuvântă moştenirea ta«... se scoală şi frumos, smerit, se rentoarce la locul clasei a VII. gimnazială, de către strana dreaptă, de laturea unde este scaunul arhieresc şi era, pe atunci, şi al răposatului de pie memorie, Timoteiu Cipariu.

Noi *primanii* stam uimiţi şi ne întrebam: de ce oare acesta se cuminecă în Octombre, când noi ştiam, că ne vine rândul numai în postul Crăciunului şi al Paştilor, având să ne spovedim la călugărul cel bătrân, Albani, ori la cel mai tinăr, Domşa.

Se ştie, că curiositatea copilărească nu se lasă până nu e satisfăcută. Aşa şi cu mine. Am tot întreat, până ce am aflat, că s'a cuminecat, fiind că merge la *Roma*. De atunci mereu am ştiricit: de ce merge la Roma? Ce e acolo? Cine-l trimite? Cine-l susţine? etc.

Întrebările acestea m'au frământat continuu în patru ani de studiu din gimnasiul inferior. Şi de câte ori venia vorba între conşcolari, ori altundeva, de Roma, totdeauna chestia asta avea pentru mine un interes deosebit.

A dat D-zeu, că curând secretarul metropolitan Dr. Victor Mihali se alege de episcop. Atunci la actul sfinţirii au luat parte toţi prelaţii bisericei române gr.-cat. Dr. Ioan Vancea de Buteasa, ca metropolit M. Pavel, Episcopul Gherlei, I. Oltean, Episcopul Orăzii-mari, şi actualul metropolit: Dr. Victor Mihali.

Aglomerăţie mare în Blaş, aşa încât în *mănăstire*, cum li ziceam noi pe aceea vreme, numai încăpeau. Abia am putut observa ceva din actul ceremonial.

Atâta pot să-mi aduc aminte, că eram postaţi în şir dela uşa mănăstirei şi până la reşedinţa metropolitană. Chipul lui Oltean mi-a rămas în minte ca un om înalt, oacheş şi chipeş, încât atrăgea atenţia tuturor, prin felul păşirei lui. Nu l'am uitat şi de aceea, că svârlea bani

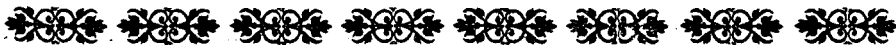
în dreapta și 'n ztânga, pe cari li ridica țiganii postați pe estrada dela intrarea în biserica catedrală.

Acest moment, în legătură cu trimiterea lui Bunea la Roma, în *Propaganda fide*, a fost pentru mine de o înrăurire covârșitoare cu privire la formarea caracterului meu tineresc, la zelul și abnegația ce nu m'a părăsit, și era aproape să mă îndrepte și pe mine spre văile Tibrului și a munților Quirinal.

Drept prinos pomenirii canonicului Dr. Aug. Bunea, ce aș putea aduce mai bun, decât amintiri din viața și faptele lui, a unuia din cei mai idealiști ai neamului nostru din aceașta de D-zeu binecuvântată patrie. Să ne închinăm la pomenirea numelui lui!

Sibiu, 24 Ianuarie 1910.

Dr. Petru Șpan.

CEL MAI ADEVĂRAT PRINOS

BCU Cluj / Central University Library Cluj

~*~

Socrate se preumbla într'o zi cu elevii săi în umbra arborilor din grădina lui Pericle, și vorbeau despre artă și frumseța ei.

— Spune-mi, — zise Alcibiade, cu un surâs ușurel, către Socrate, — pentru ce ai părăsit arta, după ce ai săvârșit cele trei Grații, o adevărată operă de măestru? Măcar dacă ne-ai fi dat și pe Zeița Înțelepciunii!

— Când eram tânăr, — răspunse Socrate, — iubiam arta din toată inima. Și după ce am sculptat Grațiile, am voit să le dăruiesc templului închinat acestor trei Zeițe, pe care le văzusem înfățișate acolo numai prin niște pietri grosolan cioplite.

— Se vede, că ai pus mult zel în lucrarea ta, — îmi zise bunul bătrân, care era preotul acestui templu. — Dar spune-mi, ești mulțumit de ea?

— O, nu! — răspunsei eu cu părere de rău. — Eu aveam în sufletul meu un chip mult mai înalt și mai frumos, pe care mâna nu l-a putut înfățișa.

— Ei bine, fiul meu, — zise cu o năspusă bunătate, bătrânul, prin graiul căruia mi se părea că vorbește o înțelepciune Dumnezească; — iată, noi purtăm în inimile noastre divinitatea, pentru care aceste pie-

tri nu sunt decât nişte simple semne. Te sfătuiesc, să recunoşti suflarea Dumnezească, care este în tine şi în ori ce inimă omenească, şi s'o cultivi. Atunci vei produce opere divine, de cari vei rămânea mulţămît.

Am cugetat mult asupra acestor cuvinte, — urmă Socrate. Odată am stat meditând o noapte întreagă, având de asupra mea ceriul instelat şi la picioarele mele pământul învălit în umbrele nopţii. Dimineaţa, când a răsărit soarele, s'a făcut lumină şi în sufletul meu. Am simţit şi am recunoscut în mine harul Dumnezeesc al iubirii, sădit în ori ce suflet omenesc. Atunci am eşit să caut oameni, şi v'am găsit pe Voi, iubiiţii mei. Nu sunteţi Voi oare cel mai maiestros chip al harului Dumnezeesc, şi nu voiu trăi eu în inimile Voastre mai mult decât în marmora rece şi fărămăcioasă?!

Aşa vorbi Socrate, şi privi cu faţa luminată la iubiiţii săi elevi, între cari era bunul Apollodor, ingeniosul Xenofon, numit pentru dulceaţa scrierilor sale «albina attica», adâncul şi delicatul Plato, numit mai târziu «divinul», şi alţii. Ei îl ascultau cu nu respect religios şi plini de iubire. Şi ei au fost cea mai desăfârşita operă a măestrului lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

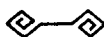
— De ce ne-ai părăsit înainte de a fi săvârşit opera începută pentru luminarea şi mântuirea poporului, care o aştepta cu atâta dor? — Aşa au zis marelui spirit al lui Bunea aleşii neamului nostru, adunaţi cu ochii plini de lacrimi în jurul mormântului său. Dar simţemintele înalte şi idealul, unde ar putea oare înflori mai bine şi cum ar putea aduce roadele dorite, dacă nu sădite şi cultivate în inimile omeneşti? Puse pe hârtie, ori săpate în marmoră, ele ar rămânea semne reci şi fără viaţă, dacă n'ar fi cine să le simtă şi să le înţeleagă. Este un rar noroc pentru un popor de a fi avut, fie şi numai pentru un scurt timp, un mare suflet în mijlocul său. Asemenea unui meteor strălucit, el lasă o brazdă de lumină în urma sa, care luminează calea viitorului. Este chemarea acelora, cari au avut fericirea de a asculta şi de a iubi pe acest apostol al naţiunii, ca să ducă la îndeplinire opera lui. Şi acesta va fi cel mai adevărat şi mai sfânt prinos adus umbrei lui iubite şi nemuritoare.

Craiova, 15/28 Ian. n. 1910.

M. STRJĂANU

Luceferii.

*Acei ce pentru neam se sbat,
Spre a-i netezi a vieții cale,—
Nu mor când ceasul le-a sunat
Să părăseasc'această vale.*

*Trăesc și după ce s'au dus,
Neșterși din zarea amintirii;
Doar trecere-i al lor apus —
Spre plaiurile nemuririi.*

*Ca albi luceferi strălucesc
Pe cer în noptile senine;
Și chiar de sus, ei cârmuesc
Al obștei pas tot spre mai bine.*

(București, 1910).

P. DULFU

„Da! da! Preoți cu crucea 'n frunte!“

Eră în vara anului 1896. Adunarea generală a «Astrei» în acel an s'a ținut în Lugoj împreună cu frumoase serbări, dintre cari doară cea mai frumoasă a fost: emulația alor 22 de coruri de țărani bănațeni. Ca de nicăiri, unde eră vorbă de propagarea culturii românești, astfel nici de aici, luminatul istoric, neînfrântul luptător Dr. Augustin Bunea — nu a lipsit. Împrejurarea fericită a emulației corurilor m'a adus în nemijlocita apropiere a lui, în locul rezervat publicului ascultător.

Cele 22 de coruri se perândară toate pe bină desfătând care de care publicul ascultător cu cântări frumoase și înălțătoare.

În fine toate corurile întonară imnul «*Deșteaptăte Române*».

Abia răsunară cele dintâi acorduri și publicul se sculă în picioare descoperindu-și capetele.

Eram în șirele din urmă și mi-a fost ușor a cuprinde cu vederea toată masa publicului. Ca la o schinteie electrică cel dintâi care s'a ridicat descoperindu-și capul a fost secretarul metropolitului Mihályi, Augustin Bunea, care ședea și mai îndărătul meu la dreapta. Fără voia mea am aruncat ochii la acel român care ca un soldat la alarm îndată a fost în picioare. Expresiunea feței lui în acele momente nu se poate descrie, dar nici uită nu se poate. O fecioară ce ascultă cuvintele dulci ale iubitului — pare-mi se nu simte atâta cât arătau că simt ochii în fața lui Augustin Bunea, ascultând imnul nostru, schinteie din vremea deșteptării naționale.

Corurile întonară strofa:

«Preoți cu cruce în frunte». Fața D-rului Bunea părea transfigurată; o aureolă de raze părea că o învăluie și două lacrimi se rostogoliră din ochii lui dulci și senini ca ceriul țării; unde s'a mutat sufletul lui cu dragostea neamului, scormonind paginile învechite și pline de praf ale trecutului nostru. În ultimile acorduri ale cântăreților se amestecă un oftat ușurător, și mai mult pentru sine, decât pentru cei din jurul seu zise; «Da, da, preoți cu crucea în frunte»!

Soția mea, care în decursul emulații corurilor; neînțelegând textul cântărilor, mă tot întrebă câte ceva ce nu înțelegea: ne putând eu să-i spun ceea ce se cântă, fiind pe vremea aceea prea puțin versat în limba germană, iar el ca să mă scoată din impas, a avut bunătate de a-i traduce pe nemțește unele mărgăritare ale poeziei noastre; după ce l-a văzut așa exaltat, după ce ne-am despărțit îmi zise:

Secretarul metropolitului e un Român foarte înflăcărat.

De atunci au trecut 14 ani și mai bine. La moartea lui soția mea, care prinsese mai înainte trista veste, cât ce intrai în casă îmi zise:

«O veste tristă. Canonical Bunea a murit subit în Blaj».

Am ramas mut și până să zic eu un cuvânt ea adause: *Acela care a plâns în Lugoj când cântau corurile: «Deșteapățe Române»*. Atunci îmi vini în minte acest epizod atât de caracteristic iubirei de neam a părintelui Bunea, iar eu îl las posterității, ca să adaug mărime memoriei lui.

Țara Hațegului, Ianuar 1910.

(«Drapelul»)

J. N.

Toate-s trecătoare...

Toate în firea aceasta se schimbă și se prefac.

Unde odinioară băteau valuri turbate, găsim astăzi pietri scânteițoare. Unde odată se scaldau în spuma caldă și în raze arginții cele mai variate vietăți, abea întâlnim azi urmele unor lumi dispărute. Și nu le-a plâns și nu le plânge nime. Înconștient au apărut, tot așa au trăit și au perit atunci, când nu mai aveau putere de viață, ori, fiind prea slabe, erau condamnate să sucumbe în lupta pentru traiu.

Nici o răspundere în viața acestora și nici o vrednicie.

Omul de carne și de oase e tot așa de trecător, împreună cu tot avutul său material. Numai moralul, ce locuște în om, rămâne și după îngroparea țărânei și trăește în faptele bune.

Viața omului nu e deci fără de răspundere — el trebuie să dea seamă de «talantul» său. Liberă e voința sa, dar pașii lui trebuie să aibă o țintă . . . vrednicia.

Cât de fericită ar fi omenirea, dacă s'ar pătrunde de adevărul moral, că toate-s trecătoare . . . afară de virtute; care nu se vestezește, nici pe fruntea omului trăind, nici pe mormântul lui! Omul la-com, care nu se mulțamește să se hrănească bine, cu ai săi cu toți, ci se întinde și la bucata de pâine a celor lipsiți, s'ar gândi, că de geaba îngrămădește averi peste averi, căci acestea, dacă nu sunt utilizate spre fapte bune, spre alinarea celor mulți, dela cari — ori cât de potrivit legilor omenеști — au fost smulse, abea 'l petrec până la ușa mormântului. Nedreptățile ar fi mai puține în lume, iar mizeria mai blândă. Și-ar aduce aminte tot mai mulți, că numai faptele bune, faptele de vrednicie, roadele virtuților pot fi acele ce luminează momentele din urmă ale unei vieți omenеști.

Toate trec și se prefac. Munți întregi se risipesc și alții se ivesc în mijlocul oceanelor. Orașe sburdalnice cu falnice monumente ale civilizației și trufiei omenеști se prăbușesc deodată printr'un cutrămur, în vreme ce aiurea îngrozitoare limbi de foc despică pământul. Mările își schimbă matca și râurile drumul. Chiar țări și neamuri se fac și se prefac, după cum li soartea și după cum și-o întocmesc.

Generațiile se schimbă, oamenii dispar și alții le iau locul. Cea mai male parte trec cu gloata, fără a lăsa vr'o urmă. Alții, mai puțini, au norocul să însemne ceva. Aceștia arată drumul, pe care 'l bătătoresc neamurile.

Popor mic, cu soarte grea, ne saltă sufletul, când ne răsare câte unul, ce se aruncă cu toată inima spre rândul dintâi al luptei pentru neam. Lupta e grea și nădejdea învăluită în nor.

Rândurile se răresc și cu greu se primenesc.

În vremea din urmă se pare, că și moartea și-a dat mâna cu dușmanii noștri. Sub securea ei căzură atâția dintre cei mai buni, cē-i mai aveam . . . Mormintele lor sunt proaspete. I-a plâns și-i plânge un neam întreg. —

Chemarea, ce mi s'a făcut, de a adăuga o frunză la cununa, ce se împletește pentru mormântul marelui nostru Augustin Bunea, răspunde și unei dorinți a sufletului meu.

Cu genunchiul plecat, plin de reverință, închin aceste rânduri.

Dee D-zeu, ca din mormintele lor să răsără floarea isbândeii.

Acesta ar fi cel mai frumos monument, ce le'ar putea aduce tihna somnului de veci.

Și dacă în lumea aceasta toate trec, și bun și rău, ei ne dau pildă că mai există și ce poate să rămâie . . . vrednicia . . . care-și găsește răsplată, și înaintea oamenilor, și înaintea lui D-zeu.

București.

Dr. VASILE MERUȚ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Avut-ai o viață și ți-ai dat-o“

Sau strecurat săptămâni încheiate, și totuși nedumerit stau și acum în fața groazniciei lovituri.

Gazetele nu mai curmă a se încadra în negru. Sute de inimi, amarnic săgetate, să grăbesc a-și desvâli adânc simțitele dureri, dibăcia oratorilor caută, caută într'una, picurii de balzam, și mie din toate acestea, mai cu îndârjire mi să închiagă icoana preotului mare, cu fruntea lată și încrețită, icoana istoricului desăvârșit, românului înflăcărât, individualității alese și neprihănite.

Parecă-l văd, în urma acestor prinoase învrednicite, îl văd în mijlocul unei învălmășeli de popoare, ca pe o umbră profetică. Mi-l închipui, ca și cum s'ar ridica, în felul luceafărului senin din amurgul unei sări liniștite de vară, desvâlindu-și în tăcere și cu o cumpănire calmă, razele luminoase, descătușate din zăbrancele atotstăpânitorului soare,

Simţesc cum răsar din umbra azcunzişurilor personalităţii lui uriaşe, prisosinţa necheltuită şi tănuită a puterilor sale sufleteşti şi acea energie în muncă şi dragoste de adevăr, care-n el şi-a aflat un propoveditor cucernic.

Văd durerea străinilor de seamă, îmbrăţişată cu durerea întregii suflări româneşti, prinsă-n haina slovelor moarte. Şi-o văd cum desprinde vălul de pe faţa sfinxului, care până aci ascundeă încă multă înţelepciune şi o pătrunzătoare gândire.

Acum, şi numai acum, mi s-a îmbie prilejul să cunosc, pe cel-ce nu l'am cunoscut, să desprind vălul de pe adâncul tănuit, a celui ce ne-a fost povăţuitor cuminte, călăuz temut năcazurilor noastre, biciuitor îndrăznit vrăjmaşilor noştri.

Mă frământă într'una gândul şi în liniştea odăii, singuratic, cu capul îngropat în palme, aiurit, mă deşteaptă sbiciuirile îndârjite ale ploii năvalnice, care-n vremea asta, de toamnă târzie, morocănoasă ca şi gândirea-mi ţintuită de simţirile golului, ce mi s-a desface în faţă ca gura largă şi întunecată a prăpăstiei fără fund, glăsueşte a pustie. —

Gândul meu zboară departe şi s'alină între cei patru pereţi, cu miros de tămâie şi vechime, între cari s-a svârcole şi acum, ca şi atunci atâtea inimi feciorelnice.

Din toate să lămuresc limpede acelea clipite rari şi fericite, când martori eram admiraţiunei aduse de aleasă elita din Budapesta, părintelui Bunea şi când mi s-a împărea că întreagă aceea elită era numai românească.

Să intrunise adecă congresul euharistic; iar noi seminariştii români, cu o vădită bucurie, luam la cunoştinţă, participarea arhierilor noştri.

După câteva conferinţe, desfăşurate într'o sală încăpătoare a Cercului catolic, programa prevedea, — în biserica Anglicanelor, — o litanie, căreia avea să-i premeargă vorbirea destoinicului părinte al capeliei aulice, Kánter.

Lumea să înghesuia grozav. Şi mai mare ne fu mirarea, când în preajma altarului, între feţelele senine ale arhierilor noştri, apărea figura sănătoasă a părintelui Bunea.

Parecă-l văd şi acuma, cât de bine-i şedeă în haina lungă — neagră, sub care să sălăşluia cea mai românească inimă, şi cea mai învăpăiată dragoste de neam.

Întreaga asistinţă părea stăpănită de prezenţa părintelui Bunea; iar noi, cari-l cunoşteam şi începusem a-i gusta roadele osteneţii şi gândirei sale, veşnic senine şi pătrunzătoare, simţiam, cum îşi făcea loc în inima noastră fala tinerească şi păream izgoniţi de-o putere lă-

untrică, să sărim în faţa mulţimei alese, şi să-i spunem, cu glasul nostru năvalnic, stăpănit de taina neaşteptată, să-i spunem, că părintele acela, figura aceia plină de-o rară şi majestoasă bărbăţie, e numai al nostru, al nostru al tuturor, al nostru, al românilor, al neamului nostru întreg.

Părea, că mi să smulge inima din ţiţinile peptului, sub impresia momentului fericitor, şi vrea să zboare la acela care avea mai apoi să ne lămurească aşteptările noastre, să ne zugrăvească trecutul nostru, să ne desvălească păsurile inimei noastre!

Atunci, şi numai atunci, înţelegeam adevăratul rost al vieţii, care ne aşteptă, şi pe care noi înşine o aşteptam «ca munca să ne fie rugăciune».

Din acelaş prilej dat mi-a fost, să aud aceeaşi profetică şi nestăpănită destăinuire de pe buzele conşcolarilor, străini neamului nostru, destăinuire, care mai târziu avea să iasă şi din rostul unui ţăran cu mintea cumpănită, cum eşise ea odată în mijlocul mulţimei grămădite la poarta bisericii Mediolanului istoric, din gura unui copil nevrăstnic: asta este vlădica vostru!

În scurt apărea în coloanele unei reviste lunare¹⁾ icoanele credincioase a celor mai de seamă scrutaţi ai trecutului nostru, plin de suferinţe: Iorga şi Bunea. —

Străinii i-au ştiut da locul cuvenit, ai noştrii l-au rezervat posterităţii. Până acum nu l-am priceput; şi nu ne-am priceput!

Priceputu-l-a pre el însă unghiuleţele pline de viaţă românească, care cunoscându-l la zguduitoră veste nu puteau să nu-şi fi adus aminte, de glasul limpede şi curgător, care ştia să-ţi vorbească la inimă din ori şi ce prilejuri.

Veşnic este treaz în mintea credincioşilor noştri neîntrecutul «povestitor» (predicator).

În memoria Feneşenilor trăeşte, şi va trăi încă vreme lungă, impresia, care a săpat-o adânc cu prilejul visitaţiunii canonice, din primăvara anului 1905.

Nu ne prindă deci mirarea, dacă la auzul morţii să cutremură în întreaga lor fiinţă, stau nedumeriţi şi se gândesc, ca ei, cei ce odinioară «întimpinău cu mare bucurie pre reprezentantul Escelenţiei Sale», astăzi cu mare durere sufletească şi cu adânc simţite oftări, zguduţi îşi şoptesc: «Să poate una ca şi asta, să moară un povestitor ca ala, despre care şi ungurii ziceau oarecumva cu sfială, că-i vlădica nostru. Şi Doamne bine-i mai şedeă!»

¹⁾ Katolikus Szemle, articolul lui Gyárfás Elemér.

Fie-mi îngăduit să mai trec pe hârtie încă două reminiscențe. Cea dintâiu mai spalăcită, din pricina vremii, preste care a rămas în urmă, și a judecății, prin care o treceam atunci, ca student de a VI cl.; a doua-vie, de-a pururea vie, pentru îndrăsneala, cu care a fost pronunțiate cuvintele tăetoare, pentru împrejurările, între cari au fost rostite, dar mai ales pentru adanca impresiune, care mă face adeseori să văd pierderea în dimensiuni cu mult mai mari.

Paremi-se prin anii 1900, la postul de vice-comite al comitatului Alba de Jos, urna scoase biruitor, pe candidatul blăjenilor, de nu greșesc; pe-al membrilor români, pe șardeanul Szász Jóska.

La câteva zile, — ca de obicei, — în sala încăpătoare a «Universului» din Blaj, avea loc un pompos banchet dat în cinstea nou alesului funcționar. Intre notabilitățile de seamă, se remarcă și figura impunătoare a părintelui Bunea, care se ridicase și într'un magistral discurs — toast, făcea istoricul amănunțit și documentat al conviețuirii noastre pre plaiurile Transilvaniei.

Din depărtare răsuna glasul p. Bunea, curat și curgător, în desăvârșita liniște ce domniă. Iar noi tremuram, izbiți de îndrăsneala, cu care acesta trecea în revistă frământările noastre de veacuri, sbiciuia cu fața senină neajunsurile prezentului, prorocind fericirea în respectarea reciprocă a drepturilor, la cari ținem cu toții de-o potrivă.

Graiul era îmbrăcat în acele accentuări și modulări, proprii graiului nostru, iar gesturile rari și îndesate, făcea să ne fiarbă în vină sângele nostru. Meserii aplaudau pe întrecut, nu-mi pot da samă, că mai ales verva oratorică și avântul, sau însași pătrunderea adâncită a vorbitorului.

Noi studenții zile întregi eram nedumeriți, și de câteori îl întâlneam, părea, că o putere cu totul străină, care ne lipseă până aci, să treziă în noi și auziam iară cuvintele alese și cumpănite. Il măsuram din creștet până în tălpi, îl măsuram cu gândul mai ales și ni-se părea cu totul fenomenal, un uriaș muritor.

A doua, care nu puteam s'o uit nici odată, și care de atâtea ori o amintesc cu o vădită emfază, ca cea mai îndrăsneată mărturie a caracterului firm, sunt cuvintele, rostite acu-s patru ani în congregația aceluiaș comitat, ținută la Aiud, când, după ce li dăduse o strajnică lecție neastâmpăratului profesor Fogarassy, isbi ca un trăsnet în plinul adunării, cu glasul lui temut: «*O viață am, o lege și o limbă, cereți-mi pe cea dintâiu și vă dau, legea și limba nici odată.*»

Ce moștenire scumpă!

(Feneșul-săessc, Dec. 1909.)

I. ISAICU,

O pagină comemorativă despre canonicul Bunea.

La 20 Septemvrie 1905, câteva zile după numirea mea de arhiepiscop catolic al Bucureștilor, urcam în Roma cu Dl Dimitrie A. Sturdza treptele colegiului pontificiu dela sfântul Atanasie. Pe la mijlocul treptelor atrag atențiunea acestui bărbat de stat român asupra unei table de marmoră, ficsate în zid, din jos de bustul unui Papă, cu observarea, că inscripția de pe aceasta tablă se referă la Români. Dl Sturdza citi inscripția întâia oară, o repetă a două oară cu glas înalt, își scoate notesul și peana cu cerneală, și copiază textul întreg. În acea inscripție Papa asigură Românilor pentru vecie 4 locuri gratuite în colegiul sfântului Atanasie. Urcăm treptele mai departe, și cu pas încet ajungem în coridorul mijlociu, care cu porțiunile lui frumoase, cu bogăția de lumină și cu împărțirea lui clasică îți face o impresie admirabilă și binefăcătoare.

La vederea acestui coridor marele Român era cucerit cu totul. Nu era întru atâta arhitectura, care năpădi oare cumva asupra lui, ci mai mult chipurile grave ale episcopilor orientali ieșiți din acest colegiu, cari priveau în jos de pe pereți. Între aceștia descoperi el cu o bucurie vădită și bărbați din poporul său. Numai acum ajunse Dl Sturdza la conștiința clară, că dânsul se află în acel institut pontificiu, unde înainte cu 200 de ani a fost trezită în cei dintâi tineri trimiși aici din Ardeal o simțire națională română unitară ca popor și ca limbă. Și Dl Sturdza, care cunoaște cu temeinicie istoria poporului român, începui acum să înșire numele acelor renumiți alumni ai colegiului, cari aparțineau națiunii sale, și au contribuit din răputeri la crearea și dezvoltarea culturii naționale. Din periodul celor din urmă două sute de ani ajunse, dela nume la nume, până la actualul mitropolit din Blaj, și până la episcopii Radu și Hossu, și încheiă galeria de onoare a acestor bărbați, adevărați naționaliști, cu canonicul Dr. Augustin Bunea. În special la numele cestui din urmă spuse cuvinte de recunoștință sinceră pentru activitatea lui multilaterală și încununată de izbânzi pe terenul bisericesc și cultural național.

Şi numai împrejurarea, că un bărbat ca Dl Sturdza mi-a atras atenţiunea asupra lui Bunea, eră un motiv suficient, ca să mă interesez mai de-aproape de omul acesta învăţat. — Umblând mai departe prin colegiu, şi admirând în arhivă şi în bibliotecă produsele spiritului elevilor şi profesorilor dela sfântul Atanasie, Dl Sturdza reveni asupra lui Bunea. Acum se estinse asupra mării însemnătăţi a lucrărilor istorice ale acestuia. În legătură cu acestea îi venise idea Dlui Sturdza, că în arhivele din Roma se vor mai găsi multe comori, cari se referă la Români şi România. De bună seamă Bunea ar fi fost omul potrivit, care cu vre-o câţiva literaţi tineri români să înfiinţeze un institut, de unde călcând pe urmele lui Şincai să revadă cronica acestuia, să o întregească şi să o continue până în zilele noastre. Poate să şi ocupe Bunea, cu planuri de felul acesta, şi a încercat să pregătească terenul pentru realizarea lor în primăvara anului 1906, când l-au chemat la Roma diferite afaceri şi comisiuni.

Călătoria aceasta la Roma a învăţatului canonic dela Blaj oferî prilejul împrietinirii noastre. Bunea trase în Roma la vechiul său cămin de student, la colegiul sfântului Atanasie, unde confracţii mei¹⁾ îl primiră cu dragoste şi cu preveninţă amabilă. Deşi cu 3 luni înainte de vizita aceasta eu am trebuit să schimb postul de rector al colegiului cu Scaunul arhiepiscopesc, totuşi eră un contact spiritual intim între sfântul *Atanasie* şi strada Esculap²⁾. N'a trecut multă vreme, şi şi Bunea a fost atras în acest contact. În curând se perândau scrisorile şi cărţile poştali. Vestea, că Bunea s'a simţit în Roma iarăş acasă, mi-a cauzat o mare bucurie. În propagandă procură tinerilor teologi români multe bucurii, cercetându-i mai adeseori şi slujindu-le sfânta liturghie în limba lor maternă. El, care vorbea limba italiană fluent ca un Roman, dădă pe la Congregaţiuni şi până la Cardinali pretutindena de uşi deschise şi de urechi aplicate pentru isprăvirea afacerilor şi realizarea planurilor lui. Dupăce Papa îl întrodu-se dejă mai înainte între dignitarii aulei papale în

¹⁾ Colegiul sfântului Atanasie e încredinţat ordului sfântului Benedict, din care face parte şi I. P. S. S. Arhiepiscopul Netzhammer. Nota Red.

²⁾ Reşedinţa arhiepiscopului catolic din Bucureşti. Nota Red.

sămăn de recunoștință pentru serviciile prestate bisericii, Academia »Arcadia« își făcù cinste primind pe acest iscusit istoric și literat în cercul savanților ei. Bunea a fost cu totul fermecat de persoana Papei; Papa își arată lui Bunea toată bunătatea și iubirea părintească, grija lui pentru viață internă și prosperarea bisericii, și simpatia lui incontestabilă față de poporul român. Cât de adeseori îmi vorbea mie mai târziu Bunea despre aceasta audiență!

Deja la o lună după ce a părăsit eterna cetate avui bucurie nu numai să-l salut pe Bunea în reședința mea la 16 Iunie 1906, dar să-l și găzduiesc pentru o săptămână. Deși nu ne-am fost văzut nici odată cu atâta afecțiune ne-am apropiat unul de altul la întâia întâlnire, ca și când de zeci de ani ne-am fi respectat și iubit ca prietini. Ideile și modul de vedere al noului meu prieten îmi erau cunoscute din iarnă și din primăvară, când mă nizuiam să mă introduc în limba română cu deprinderi de traduceri din cartea lui »Autonomia bisericească«. Ce spirit mare grăiește din acele capitole clasice! Și ce admirabil și înduioșător e acordul final! Pare, că la sfârșitul acelei cărți și-ar fi încordat Bunea toate puterile spiritului său până la maximul capacității lor, ca să poată întona cu glasul plin și cu cea mai înflăcărată însuflețire cântecul său triumfal despre »Sfânta Unire«.

Părerile lui despre »sfânta unire« le-am putut observa la cele dintâi convorbiri și discuții. Poate, că acum s'au arătat mai pronunțat și mai plastic ca de obicei, căci îi eră încă proaspătă în memorie vizita făcută la Roma, și auzia încă respicat cum bate pulsul bisericii acolo. În rândul întâiu Bunea socotea unirea poporului său cu Roma de o necesitate inevitabilă din motive dogmatice, căci el eră convins despre adevărul bisericii papale romane până în adâncul inimii sale. Tocmai de aceea, nu trebuie să uimească pe nimeni împrejurarea, că Bunea eră totdeauna de părere, că nu biserica Romei datorește ceva mulțămită poporului său pentru actul unirii, ci tocmai întors. În linia a doua Bunea, adevăratul scrutător istoric, recunoscù în unire cel mai bogat izvor pentru dezvoltarea națională, și aceasta o declara și pentru timpurile de astăzi de singura bază corectă pentru gruparea națională a poporului român de pretutindeni.

După toată fiinţa şi gândirea sa Bunea mi-se părură un caracter grav, serios. În vorbe şi în prezentare arătă o amabilitate şi o modestie, cari ţi-se întipăreau adânc în suflet. Deja dela Roma îmi scriau confrăţii: »În conversaţiune Dl Bunea este totdeauna interesant şi fermecător«, despre ce m'am convins cu desăvârşire. Despre lucruri banale nu-i plăcea să vorbească, cu atât mai bucuros vorbea însă despre chestiile naţionale dela ordinea zilei, cari se vedeau, că îl preocupă într-una. Din tot cuvântul vorbea iubirea faţă de neamul său, şi din toată mişcarea feţei lui puteai citi compătimirea lui caldă faţă cu durerile poporului său. La cea dintâiu privire vedeai, că el e un naţionalist însufleţit, chiar înflăcărat, dar în naţionalismul lui nu găseai nimic respingător şi brusc, pentru că acest naţionalism era spiritualizat şi înălţat prin religione. Şi în privinţa aceasta, a naţionalismului, Bunea a fost un fiu credincios al bisericii sale. Deşi biserica, ca universală şi internaţională, cuprinde toată lumea, în toată ţara e bună patriotă şi la fiecare popor bună naţionalistă. Tocmai de aceea mi-am putut însuşi fără nici o greutate în tot cuprinsul lor ideile lui Bunea despre naţionalism.

Bunea urmărea cu interes viu progresele din Regat. În reşedinţa mea a locuit într'o odaie spaţioasă din colţ, care îi oferia o privelişte întinsă începând dela teatrul naţional, peste dealul Mitropoliei şi peste Arsenal, până la Cotroceni. În repetite rânduri l-am găsit stând la ferastră şi căutând cu ochii clădirile principale din oraş. Fiecare îi reprezintă un moment nou din istoria României, şi el mulţamea lui Dumnezeu pentru aceste progrese. Dar bucuria lui nu era deplină. Lui i-se părea, că în tinărul regat al României prea mult miroasă a bizantism, care după mărturisirea istoriei — împreună cu slavismul, a adus cele mai adânci rane poporului său, — i-se părea, că România prea puţin se îndreaptă cătră apus şi cătră rassele latine înrudite, cu centrul lor la Roma. Vorbia sceptic şi despre începuturile de cultură. Ce au încolţit deja în popor, lui i-se părea, că prea puţin au de bază învăţăturile Evangheliei. Nu era înaintea lui nimic mai de nedorit pentru poporul său, decât tocmai o cultură fără bază religioasă solidă. Ici şi colo îşi va fi

desvoltat el teoriile fundamentale înaintea persoanelor mai însemnate de aici, dar de repetite ori îmi zicea, când se întorcea dela astfel de vizite: »Oamenii aceștia nu ne înțeleg pe noi, nici modul nostru de vedere«.

Dimineța se scoboria oaspele meu cu mine în capela din casă, și azista la sfânta liturghie. Simțea o durere în suflet totdeauna, că el nu poate celebra sfânta liturghie în capitala României din lipsa unei biserici de ritul său. De câte ori venia la mine la București Bunea totdeauna mă încurajă să ieau în mână planul de mult conceput pentru clădirea unei biserici române unite și să-l execut. Ce bucurie ar fi fost pentru mine, proxima vizită, când cu primirea solemnă în Academia Română, să-l pot conduce la biserica nouă a sfântului Vasile! Durere, vizita aceasta a zăbovit pentru totdeauna. Și ce onoare ar fi fost pentru mine, să pot găzdui la mine pe prietinel meu Bunea în ziua sărbătoririi lui! Un singur gând mă putu mângăia în pierderea aceasta, că Bunea a fost primit în Academia cerească a acelor dascăli, despre cari spune Scriptura, că în veac vor străluci ca stelele.

București, la 8 Februarie 1910.

RAYMUND NETZHAMMER,
ARHIEPISCOP CATOLIC AL BUCUREȘTILOR.

Cei care și-au închipuit, că chestia naționalităților a fost o fantazie trecătoare a veacului trecut, nu și-au dat seamă, că cu cât viața politică se va scobori mai mult în păturile de jos, cu atât revendicările naționalităților vor fi mai vii. Viața politică modernă este stăpânită de cuvânt și de presă, prin urmare nedespărțită de chestia limbei. Ori, dacă s'a văzut uneori simțul naționalității supra-veștind, chiar pierderii limbei, nici odată el nu a fost înfrânt, pe cât timp limba a fost păstrată.

*

Patriotismul ca toate pasiunile cele mari, crește cu cât întâmpină mai mari greutăți. De aceea cele mai frumoase pilde de patriotism se găsesc la popoarele asuprite.

Sinaia, Ianuarie 1910.

TAKE IONESCU.

Cea mai mare mângăere.

S'a dus Augustin Bunea, ale cărui cărţi cetindu-le, am crezut că trebuie să rup ce mângăisem în compunerile mele . . . S'a dus şi n'am avut norocul să-l văd viu, aşa cum doream, şi doresc, pentru ca să văd idealul întrupat.

L'am văzut întins pe catafalc, între coroane şi luminări, încunjurat de plânset, de lacrimi şi de rugăciuni.

Dar aşa cum l-am văzut, străbătându-mă fiorii durerii, lângă, sicriu, am avut totuşi cea mai mare mângăere din viaţa mea. Acolo lângă sicriu şi lângă mormânt, am înţeles cuvintele sf. Evanghelii că omul nu pierе, ci „trece din moarte la viaţă“ şi am simţit, mai mult ca ori când, înţelesul adânc al altor cuvinte: „Nu plângeţi, căci n'a murit“. Acolo am simţit şi sufletul lui suindu-se la D-zeu şi idealul lui însuflând sufletele tuturor. —

Şi uşurat prin plâns şi prin înţelesul adânc al acestui dumnezeesc adevăr, n'a putut fi mângăere mai mare, ca mângăerea mea, când mi-s'a spus, că de câteva ori Augustin Bunea, cel nemuritor, a zis despre cartea mea „Biserica şi Românismul“: „Iată o carte, care face lumină adevărată şi care va învinge“. —

C. CERNĂIANU

ALBUMURI BUNEA

Jalea ce s'a deslănţuit la groapa fericitului Augustin Bunea a fost expresia durerii nemărginite, ce încerca un neam fără noroc. Prea a fost însă năprasnică lovitura, ca jalea aceasta să se fi putut manifesta în întreagă măreţia ei.

Valurile durerii, asemenea luciului întins al unui lac turburat de o izbitură, se involburau cu putere în preajma loviturii, apoi se reslăţiau, în cercuri tot mai largi şi mai domoale, înfiorând cuprinsul liniştit al suprafeţei. Tot astfel neamul românesc, după-ce a trecut peste întâia clipă a desnădejdiei, îşi dă, încetul cu încetul, seamă de marea pierdere, ce a îndurat şi jalea ce vibrează în cercuri tot mai largi, nu mai e desnădejdea din ziua când s'a descărcat fulgerul ucigaş, ci *resemnarea* unui neam, care întregeşte din aceste erupţiuni fragmentare ale durerii, icoana unuia dintre marii fii dispăruţi.

La București, la Blaj, și la Cluj, se pregătesc albumuri comemorative, cari să remarcă figura aceasta dispărută, dând prilej condeiiului competent al vr'unui istoric pentru a o *fixa* pe deplin.

Albumurile acestea sunt o dovadă vie de dragostea, cu care a fost întovărășit acest suflet mare, la trecerea lui din lume — și mazuzeleul, sau statuia, care se va ridica din profitul acestora, este o dovadă, că neamul nostru, ori cât de sărac ar fi el, știe să aprezieze după cuviință, pe cei ce au muncit și și-au cheltuit înaltele calități sufletești în slujba bisericeii și a neamului.

Cel dintăiu din aceste albumuri anunțate a și apărut*) la Vălenii-de-Munte, sub îngrijirea «Ligei culturale».

E o broșură de 200 pagini, purtând în frunte fotografia bine reușită a decedatului. Felul cum e redactată această broșură, care cuprinde articolele presei, ... unele telegrame și condolențe, descrierea înmormântării, discursurile funebrele, desbaterea camerei române din 18 Noemvrie 1909, ultima cuvântare (la Alba-Iulia) etc. ne îndestulește pe deplin, dovedind gustul ales al celui ce a redactat-o. Din atâtea articole, ce s'au scris cu acest prilej jalnic, autorul broșureii a știut să le aleagă și să le orânduiească așa de armonic, încât nicăiri nu te izbește repetarea sau monotonia, ce pare că însoțește în mod fatal astfel de colecții ocazionale. Mai mult — citind articol de articol scrisul presei române de aici și de dincolo, găsești o plăcută variație în felul cum singuraticile organe de publicitate apreziează, fiecare din punctul *original* de privire, individualitatea acestei mărețe umbre, trecută în domeniul istoric.

Broșura din Vălenii-de-munte, fără a fi un album, e un act de pietate a fraților din regat, din care își poate formula oricine o idee clară de jalea ce a stăpănit lumea românească în zilele acele ale durerii.

Celelalte două albumuri, vor apărea, cred, în curând, complectând actul de pietate, pornit (? Red.) dela frații de peste Carpați.

Vor cuprinde, în afară de articolele presei și amănunte privitoare la funerarii, diferite fotografii ale decedatului, faximile după manuscrise, și chiar pagini inedite.

Le așteptăm și pe acestea cu nerăbdare, în convingerea, că ori cât de luxoase ar fi, ele nu sunt decât un tribut cu care neamul nostru datoră aceluia Marcellus, căruia Virgil i-a scris nemuritorul adagiu:

«Manibus date lilia plenis! . . . »

Al Ciura.

*) În amintirea canonicului Dr. Augustin Bunea. Articole și alte semne de durere ale neamului rețipărite de comitetul central al «Ligei culturale». Vălenii-de-Munte. Tipografia «Neamul românesc», societate pe acțiuni. 1910. Preț 50 bani.

Cărţi noue.

Au apărut şi ni-s'au trimis la redacţie următoarele cărţi nouă:

Petru Dulfu: Cântece şi poveşti (poesii). Editura »Minerva«. 8° 218 pp. Preţul 1'50 lei.

James Caterly: Românii. Traducere făcută de Eugen Lovinescu, cu 8 fotografuri afară de text. Librăria Socec. et Co. Bucureşti. 8° 216 pp. Preţul 2 lei 50 b.

Em: Gârleanu: Cea dintâi durere. Nuvele şi schiţe. Ediţiunea II-a întregită. Bucureşti, Socec et C. 1909 8 282 pag. Preţul lei 2'50.

Din biblioteca Socec: Scriitorii români:

1. *Dimitrie Cantemir*: Descrierea Moldovei cu o notiţă introductivă, note, portret şi chartă de Miron Nicolescu, membru al soc. geografice. Librăria Socec. 8° 270. Preţul lei 1'90 b. (nr. 10—11).
2. Basmе din toate ţinuturile româneşti. (nr. 14—15) 8° 316 pp. Preţul lei: 1'90.
3. Poezii populare din toate ţinuturile româneşti (nr. 12—13) 8° p. 264. Preţul lei 1'90.

Din »Biblioteca pentru toţi«.

- nr. 486. *Puşkin*: Dubrovsky, roman, traducere de Vlădescu. Preţul 30 bani.
- nr. 500. *Th. D. Speranţa*: Scriitori vechi: Ienăchiţă Văcărescu, Veniamin Costachi, Anton Panu, Const. Negruzzi, Cost. Carp şi Antioh Cantemir (cu portrete). Preţul 30 bani.
- nr. 517. *Leonida Andreieff*: Râsul roşu, războiul din Manciuaria. Trad. d. O. C. Preţul 30 bani.
- nr. 530. *Ioan Turgheneff*: Poeme în proză, trad. de L. Leist. Preţul 30 bani.

Calendarul bibl. p. toți, cu mulțime de ilustrațiuni. Prețul 50 bani.

Din Biblioteca poporului Socec.

nr. 75—76. *Leonid Andrejew*: Viața omului, trad. de Zaborowsky și I. U. Soricu. Prețul 55 bani.

* * *

— În amintirea canonicului *Aug. Bunea*, articole și alte semne de durere ale neamului, retipărite de Comitetul central al »Ligei Culturale«. Vălenii de munte, Tip. »Neamul Românesc« soc. p. a. 1910. 8° pag. 200. Prețul 50 bani.

— Călendariul ziarului »*Românul*« pe a. 1910. Editura ziarului »*Românul*« Cleveland Ohio. 1909. Prețul?

— Archäologisch-prähistorisches Repertorium für Siebenbürgen. Zusammengestellt durch *I. Martian* in Naszód. (Sonderabdruck aus Band XXXIX der Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien. Mit 1 Abbildung im Texte. Wien. Im Selbstverlage der Anthropologischen Gesellschaft. 1909. 4° 36 pag. Prețioasa lucrare pentru cercetările istorice archeologice. Prețul nu e indicat. A se adresa autorului în *Năsăud*.

— *Propagandele religioase și întâmplările bisericesti de azi* de Un ortodox. Retipărire (8° 40 pag.) din »*Vestitorul*«, București. Brdul Maria 54 (68).

Cel mai ieftin și mai plăcut cadou

este colecțiunea de compoziții musicale românești de dl **Dr. Iustin Cl. Iuga**, apărute în ediția II-a și cuprinzând în sine:

1. «Viorele de iarnă», polcă mazur pentru pian. Pr. 40 fil.
2. «Marșul studenților», pentru pian. Prețul 40 fil.
3. «Resignare», romanță pentru voce și pian. Prețul 50 fil.
4. «Thalia română», marș pentru pian. Prețul 40 fil.
5. «Cântece și plângeri», un caet de 5 compoziții românești

pentru voce și pian. Prețul 3 cor.

Se pot procura dela librăriile românești din *Sibiu*, *Gherla* și *Năsăud*, ori dela autor din *Gherla* — *Szamosujvár*.

La comande să se alătore și 10 fil. pentru porto. —

«ECONOMUL»

Institut de credit și economii, societate pe acțiuni în Cluj.
Filiale: Gherla, Murăș-Ludoș, și Panticeu. Espozitură în Aiud.

Raport asupra anului 1909.*Onorată adunare generală!*

Înceiând al XXIV-lea an de gestiune avem onoare de a Vă raporta, că dispozițiile făcute prin adunările anterioare și prin direcțiune pentru consolidarea și dezvoltarea institutului nostru au dat rezultatele favorabile prevăzute.

Între acestea socotim în planul prim faptul, că acțiunile din ultima emisiune a institutului au fost toate plătite în cursul anului, prin ce capitalul nostru de acțiune e deplin vărsat în suma de K. 400 mii, iar fondul de rezervă al acționarilor s'a ridicat la K. 195.364.97.

Mai ținem a releva și momentul, că în urma lucrării săvârșite atât la centru cât și în filiale și espozituri, precum și la reuniunile de credit alimentate prin institut, toți ramii principali de operațiune remarcă o considerabilă urcare mai ales ca efect al încrederii, ce ni s'a acordat din partea depunătorilor și din partea băncilor creditoare, unde am reușit a ne crea legături stabile și de prima bonitate în piețele principale de bani a monarhiei.

Profitul net s'a menținut pe lângă acestea în cadrele anului trecut și la distribuirea lui ne vedem îndemnați de a valida și asta dată principiile stabilite anterior.

Ca în trecut astfel și acum am căutat a ficsa un echilibru potrivit între interesele acționarilor și ale creditului țărănesc, ce-l cultivăm.

Sub acest raport am asigurat în primul rând dividendă de mai nainte pentru acționarii noștri, prin ce am tratat chestiunea și din punctul interesului obștesc, deoarece în o parte conziderabilă a acțiunilor noastre sunt plătite fundațiuni bisericesti și culturale, a căror prosperitate e dependentă dela rentabilitatea acțiunilor noastre.

Cu toate acestea nu s'a scăpat din vedere menirea institutului de a acorda în condiții adecuate împrumuturi

țaranilor noștri, oferind noi reuniunilor de credit Raiffeisen, credite ieftine și reducând treptat etalonul dobânzilor la împrumuturile agricole.

Afară de acest moment se va trece la activul gestiunii noastre și a progresului economic, că reuniunile de credit în contact cu noi au ajuns cifra de șapte și sperăm, că în anul viitor iubilar sistemul Raiffeisen să ajungă general în contact cu institutul nostru și va fi norocos întregit prin o însoțire economică centrală pentru valorizare și mijlocire, în vederea agriculturii și industriei agricole.

Aceasta chestiune adecă formează obiect de constantă preocupare la conducerea și la bărbații de încredere a institutului nostru.

Reprivind astfel cu satisfacțiune la rezultatele activității noastre de interes public, rezultate ajunse în centre espuse, în timpuri de criză cronică pentru întreaga țară și în potriva unei concurențe lipsită de scrupuli, mai adaugăm numai, că instituțiunile filantropice fondate prin institutul nostru, în particular ambele mese de studenți dela Cluj și Oherla, au dat rezultate mulțumitoare, și ne place a crede, că vor fi întărite în anul viitor iubilar, drept amintire.

Acestui an i-să rezervă, că în vederea situațiunii „Economului“ să delibereze și asupra unei noue soluțiuni pentru lărgirea sferei de activitate a institutului prin o continuativă urcare a capitalului social și introducerea afacerii cu scrisuri fonciare, modificând eventual statutele.

Rămâne acum, ca să binevoiască adunarea a da însărcinare direcțiunii, ca adunării generale viitoare să-i facă propunerile concrete de lipsă în aceasta privință.

În urmă venim de a Vă raporta cu jale, că moartea a răpit, în partea primă a anului, din mijlocul nostru pe Dömnii: Ștefan Havași, Dr. Alesandru Mocsonyi și Dr. Aurel Mureșianu, cari toți, unii ca fondatori ai institutului, alții ca sprijinitori ai acțiunilor noastre filantropice, — și-au câștigat merite neperitoare și pentru „Economul“; iar în partea din urmă a anului a trecut la vecinicie fericitul canonic de eternă memorie D-l Dr. Augustin Bunea, a cărui pierdere a resimțit-o profund și institutul nos-

tru în urma legăturii lui organice cu Ven. Capitlu Metropolitan, ca mare acţionar. — Direcţiunea şi-a manifestat în modalităţile cunoscute din publicitate participarea la doliul obştesc şi suntem convingşi, că şi adunarea generală îşi va exprima potrivit condolenţele sale pentru marii bărbaţi repositaţi.

De încheiere ne permitem a Vă prezenta al XXIV-lea bilanţ al institutului nostru, tabloul comparativ al operaţiunilor noastre principale şi propunerile noastre pentru rezolvarea agendelor statutare:

I. Escont de cambii.

Cu finea anului 1908 a fost de	-- --	K	2,229.009·51
În decursul anului s'au escontat	-- --	»	5,100.987·70
		La olaltă	K 7,329.997·21
S'au achitat în decursul anului	-- --	»	4,712.286·88
Cu 31 Decembrie 1909 a rămas de	--	K	<u>2,617.710·33</u>

cu K 388.700·82 mai mult decât în anul trecut.

II. Credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Cu finea anului 1908 au fost de	-- --	K	240.336·—
În decursul anului s'au mai acordat	--	»	148.948·—
		La olaltă	K 389.284·—
S'au achitat în decursul anului	-- --	»	25.030·—
Remânând la 31 Decembrie 1909	-- --	K	<u>364.254·—</u>

cu K 123.918·— mai mult decât în anul trecut.

III. Obligaţiuni hipotecare şi caventate.

Cu finea anului 1908 au fost în sumă de	K	146.466·12
S'au acordat în decursul anului	-- --	» 6.909·—
	La olaltă	K 153.375·12
În decursul anului s'au replătit	-- --	» 21.950·65

Cu finea anului 1909 au rămas:

Obligaţiuni caventate	K	6579·—
Obligaţiuni întabulate	» 124845·47	K 131.424·47

IV. Credite de cont-curent.

Cu finea anului 1908 au fost de	— —	K	182.087·15
În decursul anului s'au mai acordat	— »		394.956·77
	La olaltă	K	577.043·92
S'au achitat în decursul anului	— —	»	440.945·28
Remânând la 31 Decemvrie 1909	— —	K	<u>136.098·64</u>

V. Efecte publice.

Cu finea anului 1908 au fost de	— —	K	175.775·—
În decursul anului s'au mai cumpărat	»		117.314·14
	La olaltă	K	<u>293.089·14</u>

cu K 117,314·14 mai mult decât în anul trecut.

VI. Depuneri spre fructificare.

Cu finea anului 1908 au fost	— — —	K	1.414.423·40
În decursul anului au intrat	»		537.680·99
	La olaltă	K	1,952.104·39
S'au ridicat în decursul anului	— — —	»	339.841·56
Au trecut pe anul 1910 în sumă de	—	K	<u>1,612.262·83</u>

cu K 197.839·43 mai mult decât în anul trecut.

VII. Reescont.

Cu finea anului 1908 a fost de	— —	K	1,122.817·70
S'au reescontat în decursul anului	— »		3,350.685·—
	La olaltă	K	4,473.502·70
S'au răscumpărat în decursul anului	— »		3,063.102·70
Remânând cu 31 Decemvrie 1909	—	K	<u>1,410.400·—</u>

VIII. Fondurile filantropice și culturale ale institutului.

1. Fondul »Alesandru Bohățel« pentru cărți de școală — — — — — K 2080·—
2. Fondul »Dr. Alexandru Mocsonyi« pentru ajutorarea școalelor confesionale — » 1440·—

3. Fondul »Dr. Aurel Mureşianu« pentru »Masa ştud. academici« Cluj*)	— — — — — »	958·61
4. Fondul »Ştefan Havaşi Oăşanu« pentru Masa ştud. ped. Gherla P. D.	— — — — — »	1741·46
5. Fondul »Dr. Gregoriu Silaşi« pentru şcoala gr.-cat. Cluj	— — — — — »	774·02
6. Fondul »Ioan Petran« pt. ambulanţa ins- titutului	— — — — — »	299·39
7. Diverse fonduri mai mici:		
a) fond pentru premiarea conducătorilor de cursuri pentru analfabeţi K 150·—		
b) fond de curs agricol şi fermă de model pentru ţărani K 100·—		
c) fondul Reg. Nr. 51 Cluj, premii pentru cetit-scris K 230·—		
d) fondul pentru tovarăşii de asigurarea ani- malelor K 176·34 P. D.		
e) fond de curs economic pentru ţărance K 100·—		
f) fondul reuniunii »Sf. Maria« K 50·—		
g) fond pt. zidirea bisericii gr.-cat. din Cluj K 48·38**)		

total K 854·72

La olaltă K 8148·20

IX. Reveriment.

Reverimentul general a fost în 1909 de	K 37,894.382·45
Circulaţia casei: Intrate	K 10,182.930·21
Eşite	» <u>10,120.652·42</u> » <u>20.303.582·63</u>

X. Bilanţul anului 1909.

Suma activelor	— — — — — K 3,789.576·41
» pasivelor	— — — — — » 3,728.093·57
Profit curat	— — — — — K <u>61.482·84</u>

*) Pentru Masa ştud. acad. »Dr. Aurel Mureşianu« s'a cheltuit în total K 22.359·89

***) Din acest fond s'a dat anterior K 14.792·32

Propuneri.

a) Cu privire la împărțirea profitului net, avem o noare a Vă face următoarele propuneri:

Din profitul net de K 61.482'84 să se subtragă 5% dividendă statutară pentru 3568 acțiuni K 17.840'—, iar restul de K 43.642'84 să se împartă în modul următor:

5%	fondului de rezervă	— — — — —	K	2.182'14*)
10%	pentru scopuri filantropice, din cari			
2%	pt. fondul zidirii bis. gr.-cat. din Cluj, administr. de institut	K	872'86	
8%	împărținde prin adunarea generală	— — — — —	»	3.491'42
				» 4.364'28
10%	tantiemă direcțiunei	— — — — —	»	4.364'28
4%	» directorului executiv	— — — — —	»	1.745'72
7%	» funcționarilor	— — — — —	»	3.055'—
5%	» comitetului de reviziune	— — — — —	»	2.182'14
2%	» » » membrii externi	— — — — —	»	872'86
5%	fondului de penziuni	— — — — —	»	2.182'14
7%	fondului special de rezervă	— — — — —	»	3.055'—

Restul de 45%:

Supradividendă acționarilor	— — — — —	K	7.136'—
Dotarea serviciului informator	— — — — —	»	2.000'—
Remunerațiuni pentru personalul, care nu se împărțășește din tantiemă	— — — — —	»	1.500'—
Parochiei române gr.-cat. pentru susținerea școlii rom. gr.-cat. Cluj (dotație anuală cf. deciziei adunării gen. din 1907)	— — — — —	»	2.200'—
Fondului special de rezervă, dotație extraordinară	— — — — —	»	6.000'—
Fondului de penziuni, dotație extraordinară	— — — — —	»	803'28
Total	»		43.642'84

b) Cuponul anului 1909 de K 7'— să se rescumpere ca și până acum imediat după adunarea generală.

*) Cu dotația aceasta și cu procentele statutare să urcă la K 200.000'—

c) Onorata adunare generală să binevoiască, după ascultarea raportului comitetului de reviziune a da absolutor direcțiunii pe anul 1909 și a statori prețul marcelor de prezență.

d) Cuota pentru scopuri filantropice de K 3.491'42 să binevoiască onorata adunare generală a o împărți în modul următor:

1. Dotația anuală a fondului «Dr. Alexandru Mocsonyi» pentru ajutorarea școalelor confesionale — — — — — K	1.500'—
2. Fondului cultural al archidiecezei gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, rata I din contribuirea de K 1000 — — — — — »	250'—
3. Ambulanței «Ioan Petran» pentru bolnavii lipsiți — — — — — »	300'—
4. Mesei stud. academici «Dr. Aurel Mureșianu» Cluj — — — — — »	300'—
5. Mesei studenților și pedagogilor «Ștefan Havași» Gherla — — — — — »	100'—
6. Reuniunii sodalilor români din Cluj »	200'—
7. Despărțământ. Cluj al «Asociațiunii» »	50'—
8. Bisericii gr.-cat. din Chintău — — »	100'—
9. » » » Jucul-de-jos — »	50'—
10. » » » din Sânmărtin-Măciș »	50'—
11. » gr.-or. din Sălciua-de-jos »	50'—
12. » » iubilare din Viena — »	50'—
13. Școalei confesionale gr.-cat din Ufalăul-unguresc — — — — — »	50'—
14. Următoarelor societăți din Cluj: Pompierilor vol., salvatorilor, surdo-muților, orbilor, ajutor de chirie, antialcoholică, Crucii roșii și societății de patronaj ardeleanească à 20 cor. — — — — — »	160'—
15. La dispoziția direcțiunii — — — »	281'42
Total — K	<u>3.491'42</u>

e) Adunarea generală eternizează la procesul verbal memoria marilor bărbați: Ștefan Havași Oășianu, Dr. Alesandru de Mocsonyi, Dr. Aurel Murășianu și Dr. Augustin Bunea.

f) Onorata adunare generală să binevoiască a alege 2 membrii în direcţiune în locul celor sortiţi cf. §. 32 din statute şi a întregi prin alegere locul devenit vacant prin repauzarea membrului din direcţiune Ştefan Havaşi.

g) Direcţiunea primeşte încredinţarea de a face propuneri concrete adunării generale procsime pentru comemorarea jubileului de 25 ani al fondării institutului.

Cluj, la 29 Ianuarie 1910.

Dr. Isidor Marcu m. p.,
prezident.

Dr. Frâncu m. p.,
director executiv.

Raportul comitetului de reviziune.

Onorată adunare generală!

În decursul anului 1909 am ezaminat în mai multe rânduri cărţile principale şi aucsiliare ale institutului de credit şi economii «Economul», mai departe am ezaminat bilanţul anului 1909 şi contul profitului şi perderilor şi am aflat, că acelea sunt conduse cu conştienţiozitate şi purtate cu toată acurateţea.

Am cercat şi ne-am convins, că activele arătate în valori şi efecte se află de faţă şi în consonanţă cu registrele de contabilitate şi induse în inventar.

Vă rugăm deci a primi bilanţul şi a da absoluturul direcţiunii şi subscrisului comitet de supraveghiere.

Proiectul direcţiunii referitor la împărţirea profitului net l'am ezaminat şi-l recomandăm spre primire, prin urmare propunem să se dea:

5%	dividendă acţionarilor	K	17.840—
5%	fondului de rezervă	»	2.182.14
10%	pentru scopuri filantropice din cari 2% pentru fondul zidirii bis. gr.-cat., Cluj admin. de institut	K	872.86
8%	împărţinde prin adunarea generală	»	3.491.42
10%	tantiemă direcţiunii	»	4.364.28
4%	» directorului executiv	»	1.745.72
7%	» funcţionarilor	»	3.055.—
5%	» comitetului de reviziune	»	2.182.14
2%	» » » membri externi	»	872.86
5%	fondului de penziuni	»	2.182.14
7%	» special de rezervă	»	3.055.—

Restul de 45% :	
Supradividendă acţionarilor	» 7.136—
Dotarea serviciului informator	» 2.000—
Remuneraţiuni pentru personalul, care nu se împărtăşeşte din tantiemă	» 1.500—
Parohiei române gr.-cat. pentru susţinerea şcolii române gr.-cat. din loc (dotaţie anuală cf. deciziei adunării generale din 1907).	» 2.200—
Fondului special de rezervă (dotaţie extraordinară)	» 6.000—
» de penziuni (dotaţie extraordinară)	» 803'28
Total	K 61.482'84

Cluj, la 29 Ianuarie 1910.

I. BUTEAN m. p.
prezident.

GAVRILA POPU m. p.

I. LISSAI m. p.

SIMEON POP m. p.

MARŢIAN m. p.

A. C. DOMŞA m. p.

IOAN GODOLAN m. p.

Convocare.

«ECONOMUL» institut de credit şi economii, societate pe acţiuni în Cluj îşi va ţinea

Adunarea generală ordinară a XXIV-a

în 26 Februarie st. n, a. c. la 10 oare a. m. în localitatea institutului (strada Wesselényi Miklós Nr. 26).

Obiectele adunării vor fi:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul direcţiunii.
3. Raportul comitetului de reviziune.
4. Stabilirea bilanţului pro 1909 şi fixarea dividendei.
5. Esmiterea alor 3 acţionari pentru verificarea procesului verbal şi scrutare.
6. Fixarea marcelor de prezenţă.
7. Alegerea unui membru în direcţiune în locul devenit vacant prin repauzare şi alor 2 membri după sortire cf. §. 32 din statute.
8. Eventuale propuneri în cadrul statutelor.
9. Închiderea adunării.

La aceasta adunare se invită acţionarii institutului, făcându-se atenţi la dispoziţiunile §§. 19 şi 20 din statute.

Din şedinţa direcţiunii institutului de credit şi economii «ECONOMUL» în Cluj, ținută în 29 Ianuarie 1910.

Dr. Isidor Marcu m. p.,
prezident.

Dr. Frâncu m. p.,
director executiv.

Active.

Contul Bilanț

		Cor.	tit.
Cassa în numărar — —		79557	26
Bon în Giro — — —		1340	71
Bon în cassa de păstare postală — — — —		2385	69
Imprumuturi pe obliga- țiuni caventate — —	6579·—		
Imprumuturi pe obliga- țiuni hipotecare — —	124845·47	131424	47
Cambii escontate — — —		2617710	33
Credite cambiale cu aco- perire hipotecară —		364254	—
Realități — — — — —	95152·01		
Realități vândute — — — — —	3000·—	98152	01
Cont Curent — — — —		136098	64
Efecte publice — — — —		293089	14
Diverse conturi debitoare		42131	34
Interese anticipate pentru reescont — — — — —		14955	82
Mobilier — — — — —	9417·72		
amortizare — — — — —	940·72	8477	—
		3789576	41

Debit.**Contul Profit și**

		Cor.	fil.
I.	Interese:		
	pt. dep. spre fructificare 74129·52		
	» reescont — — — — 59259·86		
	» fondurile institutului 10127·17		
	de acțiuni — — — — 180·63	143697	18
II.	Spese:		
	salare — — — — — 27753·78		
	bani de cuartir — — — — 4580·—		
	imprimare, registre, re- paraturi la imobile și diverse spese — — 15564·44		
	marce de prezență — 2024·—	49922	22
III.	Contribuțiuni:		
	directă — — — — — 17802·95		
	10% la interesele de de- puneri — — — — — 7451·82		
	competințe de timbru — 1143·51	26398	28
IV.	Amortizațiuni:		
	pretenziuni dubioase — 2162·15		
	de mobilar — — — — — 940·72	3102	87
	Profit curat — — — —	61482	84
		284603	39

Cluj, la 31

Dr. Frâncu m. p.
director executiv.

Membrii

Dr. Isidor Marcu m. p.
prezident.

Ioan Nestor m. p.
vice-prezident.

Ladislau Papp m. p.

Ezaminând contul de mai sus, l'am aflat

Cluj, la 29

COMITETUL DE

Ioan Butean m. p.
președinte,

Ioan Godolan m. p.

Iosif Lissai m. p.

Pentru darurile de Crăciun elevilor dela şcoala rom. gr.-cat. din Cluj.

Cu prilejul sfințelor serbători ale *Crăciunului* și în an. 1909, ca de obicei am deschis listă pentru contribuiri benevole, spre a cumpăra și da daruri copiilor, cari învață la școala noastră din Cluj, băieți și fetițe. S'au împărțit îmbrăcăminte tuturor elevilor de la această școală. Au binevoit a contribui cu obolul lor următorii P. T. Domni și Doamne, cărora le exprim prin aceasta mulțăminta noastră:

«Economul» 50 cor. Colecta «Cutia bis.» 20 cor. Colecta Dna Victor Illyés 20 cor. Teodor Baba Orban 13 cor. 40 fil. Dr. Iuliu Florian (Viena) 11 cor. Dna I. Illés, Maria Bucsí câte 6 cor. Dr. Victor Poruțiu, Dr. Aurel Isac, Dr. Ștefan Morariu, Dna Văd. Truța, «Vatra», Mih. Bardoși, Dr. Moldovan Gergely, Dr. Cuparescu și Dr. Amos Frâncu câte 5 cor. Dna Comanescu, Căp. Popoviciu câte 4 cor. Ianovic Géza 3 cor. 50 fil. Ioan Béres, of., Vasile Ranta, Dna Văd. Ana Pop de L., Leontin Pușcariu, Maria Pop n. Cioplea câte 3 cor. Vasile Hossu, jude, Ladislau Pop, Ioan Pop, of., Căp. Ioan Telea, Tului Roșescu, Dr. Romulus Marcu, Teodor Irimieș, Mihail Radu, Ant. Mandea, Pergér Dezső Dr. E. Dăianu, Teodor Târziu, Petru P. Barițiu, Vasile Petran, Văd. Susana Cioplea, Vasile Meșter, Dr. Em. Doctor (Viena), Dna Iacoban (Viena) câte 2 cor. Vasile Indre, adv., Constantin Jurcan, George Fargago, Iosif Mihu, Vasile Sâncrăian, Ioachim Pop, Hermina Moldovan, Farkas Ignác, Ileana Chiciudean, Vas. Ogruțan, Pavel Hășmașan, Valentin Drăgan, Leon Bancu, Andreiu Pavel, Teodor Lucuța, Ioan Lucaciu, Gavrilă Aiudean, George Vaiăș, Ștefan Câmpean, Nic. Cormoș și soția, Văd. Petru Pop. Iosif Órga, Nic Căciulă câte 1 cor. Ștefan Magyaroși 1 cor. 20 fil. Teodor Lăpușan, N. N. N. N. câte 80 fil. Totfalusine 70 fil. Văd. Fülöp Sándorné, Petru Olosutean, Ioan Toșa, Simion Bucur, Sabin Nemeș, câte 60 fil. Văd. Maria Maier, 50 fil. Traian Roman, Iosif Gădălean, Petru Maja, Maria Turdean, Veronica Bochiș, Ioan Rus, Onița Țiglezan, Vasile Mocean, Grig. Vajaș, N. Bălan câte 40 fil. Ileana Cociș, Ștefan Novacovici câte 30 fil. Simion Oltean N. N. Tanțiu N. N. câte 20 fil. Suma totală 267 cor.

S'au împărțit:

1.	6 părechi de păpuși à 6 K	.	.	.	.	K	36'—
2.	10 » » » à 5 K	.	.	.	.	»	50'—
3.	14 părechi de nădragi à 3·50 K	.	.	.	.	»	49'—
4.	12 căputuri à 6 K.	.	.	.	.	»	72'—
5.	10 părechi cisme de băieți și 3 părechi cisme de fete	.	.	.	.	»	113'—
6.	Năfrâmi, șurțe, haine	.	.	.	.	»	32'60

Cluj, la 20 Ian. 1910

Eugen Pop Păcurariu m. p.
secretar.

Văd. Ana Pop Leményi m. p.
pres. Reun. femeilor »Sf. Maria«.

Friederic Hebbel

Maria Magdalena

— Tragedie în 3 acte. —

Traducere de I. E. TOROUŢIU

(Urmare).

Scena V.

SECRETARUL (întră). Bună ziua!

CLARA (se prinde de scaun să nu cadă jos). Acesta! Vai de nu s'ar mai fi întors —

SECRETARUL. Tata nu-i acasă?

CLARA. Nul

SECRETARUL. Aduc veste bună.

Fratele *D-tale* — nu, Clara, nu pot să vorbesc în felul iesta cu *tine*, îmi pare că mesele, scaunele, dulapurile, toți acești cunoscuți vechi — bună ziua *tut* (Salută un dulap.) Ce faci? Nu te-ai schimbat! — În jurul cărora săltam adese noi copii, vor începe a șopotii și așa bate joc de mine, nebunul, de nu voi vorbi altfel cu *tine*. Trebuie să-ți spun »tu« ca odinioară, și dacă nu-ți place, atunci gândește-ți: acest băiet mare visează, voi să-l trezesc, să vin înaintea sa și mă (cu o schimă) ridic, ca să vadă el că numai stă un copil mic înaintea sa — asta era măsura ta când erai de unsprezece ani! (arată o creștătură la ușa) — ci o fată crescută, care ajunge zăharul chiar dacă-i pus pe

dulap. Îți mai aduci aminte? Acela era locul, cetatea cea întărită, unde zăharul chiar dacă nu era încuiat, era scutit față de noi. Dacă stetea el acolo în deobște ne treceam vremea prinând muste, căci ni era ciudă, că ele sburând voioase încolo și încoace gustau aceea, ce noi nu puteam ajunge.

CLARA. Eu cred că omul uită de astfel de lucruri, după ce a învățat din sute și mii de cărți.

SECRETARUL. Da, multe le uiți! Câte nu le mai uiți din pricina lui Iustinian și Gaius! Dacă se feresc băieții de A. B. C. cu atâta cerbicie, știu ei pentru ce; ei cam o presimțesc că de n'ar începe cu abecedarul, n'ar avea ceartă cu vocabularul! Dar destul de urât sufletele nevinovate se amăgesc, li se arată un cocoș roșu, cu o coșarcă plină de oue, ear copii de sine strigă: Ah! și apoi nu-i mai poți opri, și apoi dura la vale până la Z., și tot mai departe, până de-odată se trezesc cu groază în mijlocul lui *Corpus juris*, cu mirare, în ce sălbătăcime

i-au ademenit cele 24 de litere blăstămate, care înainte cu joc vesel se împreunau numai la cuvinte, cu gust bun și miros frumos, cum e cireașă și trandafir!

CLARA. Și-apoi cum se face? (cu totul distrasă.)

SECRETARUL. Sunt feliurite temperamentele. Unii luptă și înving. Aceștia după trei sau patru ani ies earăși la iveală, sunt însă cam uscați și palizi, nu poți să le iai în nume de rău. De aceștia mă țin și eu. Alții se culcă în mijlocul pădurii, voiesc numai să odihnească, dar rar când se mai scoală. Eu chiar am un cunoscut, care acum de trei ani de zile își bea berea sa în umbra lui *Lex Julia*, și-a ales lăcașul din cauza numelui, acela îi trezește niște amintiri plăcute. Alții disperează și se întorc. Aceștia-s cei mai proști, căci pe ei îi slobod dintr'un ciriteiu sub condiția să se bage în data mare într'altul. Ba mai sunt încă unii, cari-s mai ai dracului, ei n'au nici un sfârșit (a parte.) Ce mai palavre, dacă ai ceva pe inimă și nu poți s'o scoți!

CLARA. Astăzi totul e cu veselie și voe bună, asta o face ziua cea frumoasă.

SECRETARUL. Da, la așa o vreme cad buhnițele din cuiburi, liliicii se omoară, căci simțesc că naiba i-a făcut, cărtița se sfredelește adânc în pământ, încât numai află drumul înapoi și ar trebui să se înădușe, de nu s'ar borteli, până de ceea parte și n'ar ieși afară în America. Astăzi fiecare spic crește de două ori pe atâta și floarea macului se

face încă pe atât de roșie ca dealtcum, măcar că numai de rușine, că încă nu-i nimic. Omul să se dea înapoi, să-l înșele el pe D-zeu cu singura camătă, ce i-o aduse lumea adecă o față voioasă și un ochiu senin, care oglindește întru lumină toată strălucirea. În adevăr, când văd dimineața una sau alta pițigăitură furișindu-se din ușă cu fruntea încrețită și căutând la cer ca la o coală de sugativă, atunci adese îmi vine a crede: îndată trebuie să ploae; D-zeu trebuie să sloboadă o perdea de nouri, El nu poate altfel, căci s'ar inciudi asupra acelei mutre. Astfel de indivizi ai trebui să-i tragi în judecată, pentru că împiedecă voiajele și strică vremea de recoltă. Cu ce vrei să mulțumești pentru viață, decât dacă trăiești? Cântă pasere, căci dealtcum nu-ți agonisești gâtul!

CLARA. Vai, asta-i așa de adevărat, așa de adevărat, îmi vine să încep a plânge!

SECRETARUL. Nu e vorba de tine: că de opt zile suflă mai greu ca dealtcum, o pricep, îl cunosc doar pe bătrânul tău. Dar, slavă Domnului, earăși pot să-ți ușurez pieptul și deacea am venit încoace. Încă astăzi îl vei vedea pe fratele tău, ear oamenii vor arăta cu degetul nu asupra lui, ci asupra celor ce vor fi aruncați în temniță. Nu merit pentru asta o sărutare, măcar una frățească de nu se poate alta? Sau poate pentru asta să ne jucăm de-a baba oarba? Dacă nu te prind în zece minute, rămân cu nimica, și mai capăt o palmă pe deasupra.

CLARA (a parte) Îmi pare că deodată am ajuns bătrânețe de-o mie de ani, timpul asupra mea stă locului, iar eu nu pot ici 'nainte, nici 'napoi. O! Acest soare a pironit și toată veselie în jurul meu!

SECRETARUL. Nu-mi răspunzi Da, da, am uitat că ești mireasă! Vai copilă, de ce mi-ai făcut această! Și totuși — oare am drept să mă plâng? Ea e ca toată dragostea și bunătața, și tot ce e drag și bun trebuie să-mi aducă aminte de ea, totuși ani de zile nu era ca pentru mine pe lume. Ea pentru aceea — de-ar fi măcar unul, înaintea căruia trebuie să pleci ochii! Însă acel Leonard —

CLARA (tresare când aude numele.) Trebuie să mă duc la el — asta-i, numai sunt sora unui tâlhar — Doamne, ce mai voiesc eu? Leonard doară trebuie — dacă numai nu e diavol, atunci toate vor fi, cum au fost! (Îngrozindu-se) Cum au fost! (Spre secretar.) Nu te supăra Friederic! De ce mi-s deodată picioarele așa de grele!

SECRETARUL. Tu vrei —

CLARA. Să mă duc la Leonard, unde altcum! Încă acest drum mai am să-l fac pe lumea asta!

SECRETARUL. Ce? Il mai iubești? Atunci. —

CLARA (furioasă.) Eu să-l iubesc? El sau moartea! Să miră cineva de-l aleg pe dânsul? N'aș face-o, de-aș gândi numai la minel!

SECRETARUL. El sau moartea? Copilă, astfel vorbește desperarea, sau —

CLARA. Nu mă face să nebunesc! Numai pomeni acest cuvânt! Pe tine! Pe tine te iubesc! Na! Na! Strigă cătră tine, ca și când aș fi dincolo de mormânt, unde nu mai roșește nimene, unde goi și tremurând, cu toții se furișează unul lângă altul, pentru că apropierea strașnică și sfântă a lui Dumnezeu a istovit din rădăcină în fiecare gândul despre cealalt!

SECRETARUL. Pe mine? Încă tot pe mine? Am simțit-o, când te-am văzut în grădină!

CLARA. Ai simțit-o? O, celalalt așisderea! (Înădușită, ca și când ar fi singură.) El veni înaintea mea! El sau eu! Vai inima mea, inima mea blăstămată! Lui, mie spre a dovedi, că nu e așa, sau spre a înăbuși-o, de-ar fi fost așa, am făcut ceea, ce acum — (isbucnind în lacrimi) Doamne, D-zeule! Eu m'aș îndura, dacă eu aș fi *Tu* și *Tu* ai fi *eu!*

SECRETARUL. Clara, fii soția mea! Am venit la tine, să-ți mai privesc odată în ochi ca dinioară. De m'ai fi înțeles privirea mea, m'aș fi depărtat fără să vorbesc. Acum îți ofer toate, ceea ce sunt eu și ceea ce am. E puțin, dar se poate face mai mult. De mult aș fi fost aici, dară maică-ta era bolnavă, apoi a murit.

CLARA (râde ca o nebună.)

SECRETARUL. Curaj, copilă! Omul cela are cuvântul tău. Asta te neliniștește. Și-i lucru blăstămat. Cum ai putut —

CLARA. Mai întreabă, ce mai trebuie să vie ca să-și piardă mințile o sermană copilă. Batjocură și ocară din toate părțile, când ai mers la

academie și nu se mai auzea nimic de tine. Asta încă mai gândește la dânsul — Ea gândește, că acele copilării erau serioase! — Capătă scrisori? — Și apoi mama! Ține-te de seama ta! Fudulia mare mămăligă nare! Leonard e doară foarte de treabă, toți se miră că te uiți chiorăș la el. Apoi mai vine și inima mea. A uitat el de tine, arată-i că și tu — vai Doamne!

SECRETARUL. Sunt vinovat, o simțesc. Na, ceea ce-i greu, încă nu-i peste puțină. Ți-o aduce înapoi cuvântul. Poate —

CLARA. O, cuvântul meu — Na-ți-l (fi aruncă scrisorile lui Leonard).

SECRETARUL (citește) Eu fiind cassar — fratele tău — tâlhar — îmi pare rău — nu pot din considerări față de oficiul meu (spre Clara). Aceasta ți-a scris el în ziua când a murit mamă-ta? Ți aduce doar și condolențe pentru moartea ei năprasnică!

CLARA. Cred că da.

SECRETARUL. Bată-te! Doamne, mâțele, șerpilor și celelalte dihanii, cari Ți s'au strecurat printre degete la facere, i-au plăcut lui Beelzebub așa de mult, încât el le-a imitat, însă el le-a împodobit și mai bine, el le-a băgat în piele de om, și ele stau în rând cu oamenii, și abia atunci le poți cunoaște, când sgăria și mușcă. (Spre Clara.) Da, asta-i bine, îi minunat (vrea s'o îmbrățișeze.) Vină! Pe veci! Cu o sărutare. —

CLARA (se ferește de el) Nu, nu pe veci, numai ca să nu cad, sărutare nul

SECRETARUL. Copilă tu nu-l iubești, ai înapoi cuvântul său —

CLARA (Inădușit, ridicându-se.) Și eu totuși trebuie să mă întorc la el, trebuie să cad în genunchi și să bălbăiu. Privește părul cel alb al tatălui meu, ia-mă!

SECRETARUL. Nenorocito, te-am înțeles?

CLARA. Da!

SECRETARUL. Peste asta nu poate trece nici un bărbat! Să pleci ochii înaintea celui blăstămat, cărui ai voi să-i scuipi în față? (O cuprinde pe Clara cu foc.) Sermano! Sermano!

CLARA. Du-te acum, du-te!

SECRETARUL. (a parte, distras.) Ar trebui de împușcat cănele, care o știe această! De-ar avea el curaj! De s'ar prezenta la duell! De s'ar putea sili la această! Nu mi-ar fi grijă că nu l'aș nimeri!

CLARA. Te rog!

SECRETARUL. (ieșind.) Când va fi întunerec! (Se întoarce earăși și prinde mâna Clarei) Copilă, tu stai înaintea mea — (Se îndreaptă în altă parte.) Mii din neamul ei ar fi retăcut această cu viclesug, și abia într'o oară de zăuitate dulce i-ar fi mărturisit-o bărbatului cu lingușire. Eu simt ce-i sunt ei dator. (Iese.)

Scena VI.

CLARA. (singură) Inchiide-te! Inchiide-te, inima mea! Stringe-te cu totul la un loc, ca nici un strop de sânge să numai iese spre a aprinde viața, ce înghiață în vine. Iarăși Ți s'a deschis ceva în tine ca o speranță.

Acum o observ! (Surizând) Nu, peste asta nu poate trece nici un bărbat! Și dacă ai putea tu trece peste asta, ai avea curajul să prinzi o mână, care — Nu, nu, acest curaj rău nu l-ai avea! Singur ai trebui să te încui într'o peșteră, de ar voi cineva să-ți deschidă ușa de dinafară tu ești pentru vecie — Doamne, că aceasta tot înceată, nu sfredelește mereul. Numai totuși durează așa de lung! Cel chinut crede că se odihnește, deoarece chinuitorul trebuie să înceteze, ca să se resufle; e un resufu ca al celuiia ce se înecă în valuri când îl aruncă afară vârtejul

spre a-l trage earăși în lăuntru: ei n'are nimic dintr'asta, decât o agonie înăoită!

Deci, Clara? Da, tată, mă duc, mă duc! Fiică-ta nu te va împinge la sinucidere! Decurând voi fi muerea celui om, sau Doamne, nu! Eu nu cerșesc pentru noroc, eu cerșec ticăloșia mea, ticăloșia mea cea mai adâncă — ticăloșia mea doar îmi vei da-o! Aide — Unde e scrisoarea? (O ia cu sine) Trei fântâni vei întâlni pe drum până la dânsul — Să nu-mi te oprești la vre una din ele. Încă n'ai dreptul la aceasta (Iese.)

(Va urma)

NOTIȚELE UNUI DASCĂL.

Un dascăl.

Un apel călduros s'a primit din inima Bănățului.

Și apelul nu avea nici caracter pronunțat politic, nici măcar polemic — cum se obișnuiește la noi cu atâta dârnicie — ci câțiva foști bursieri ai fondurilor noastre porniau o frumoasă acțiune de recunoștință, ca să restituie adecă fondurilor suma, de care au beneficiat pe vremuri.

Apelul nu e nou și nu ne prezintă lucruri, cari să nu fi fost discutate în jurnalistică noastră, dar ne atinge totuș foarte plăcut, prin tonul deschis și entuziast, prin forma lui desghețată, cu care reclamă o cât mai grabnică împlinire a acestei datorii uitată.

Bursierii noștri după ce au trecut prin gimnasiu și universitate, cu mai mare ușurință decât semenii lor, cari n'au avut norocul de a se împărtăși de acest favor al soartei, și-au zis: »Ei bine, am fost ajutat cu suma cutare, în decursul studiilor. Acum, că nu mai sunt avizat la ajutorul altora, e vremea să ajuterez eu pe alții, măcar restituind aceea, ce mi-s'a dat de pomană«...

E un lucru așa de clar, că datoria aceasta nu putea rămâne neachitată, și acum, când foștii bursieri își impun împrumutat a o

achita în timpul cel mai scurt, stăm în fața unei mișcări, ale cărei extraordinare urmări culturale abia se pot întrevede în momentul de față, dată fiind împrejurarea, că bursierii noștri beneficiază anual de circa 200.000 (două sute mii) coroane, cel puțin.

Suma aceasta s'ar restitui deci: iarăș anual.

Cu această sumă, între altele s'ar trimite tineri absolvenți și bărbați tritați, să-și completeze studiile în străinătate pe un an sau doi. Scriitorul acestor rânduri are deosebită plăcere de a vedea confirmarea unui articol al său¹⁾, în care să stăruia pentru distribuire de burse și pe seama oamenilor, cari au trecut peste partea curat oficială a cualicării.

Citez un pasaj:

»Dărnicia îndatoritorilor noștri avea în vedere numai înmulțirea cărțurilor, lucru ce s'a realizat deja în foarte mare parte. Înmulțirea cărțurilor nu mai e o necesitate astăzi, ci aplicarea și retribuirea lor. E vremea să se gândească oamenii și la ajutoare, cari urmăresc înmulțirea cunoștințelor și cultura mai înaltă a celor ce au terminat cursurile universitare, după cum se obișnuiește la toate neamurile, cu pretenții de civilizație.

O călătorie de studiu un an petrecut în Italia, Franța sau Germania, înseamnă, la vârsta matură a judecării și a spiritului de observație, o înmăgăzinare de capital material — o premenire, o notă vie în mecanismul greoiu și monoton al instrucției de astăzi.

Și înseamnă, pentru fiecare, o mare și incomparabilă mângâiere de a te adânci, scăpat pe o vreme de gândul muncii pentru pâine, în tainele firii și în acele ale științei, despre care scris este: »*Ars longa*«...

* * *

Obligamentul restituirii îi privește, înainte de toate, pe acei ce sunt în posibilitate de a-l îndeplini și mai ales pe aceia, cari, bine situați materialcește, nu mai întrețin nici o legătură cu instituțiile, dela cari au beneficiat.

E timpul să semnalăm, la acest loc, o părere foarte eronată. Se crede, adecă, în ce privește viitoarele îndatoriri ale bursierului, că preoții și profesurimea sunt singurii îndatorați a servi diecezelor, cari i-au crescut. Un avocat, un medic, un inginer, după ce a beneficiat de cel mai gras stipendiu, ani de zile, poate să-și înceapă activitatea unde îi place, dacă vrea în serviciul statului chiar, la miliție etc.

¹⁾ A se vedea »Răvaşul« 1909 pag. 230—232.

Un preot e legat de limitele diecezei, iar un profesor sau învățător trecut în serviciul statului este timbrat de trădător de neam!

Urmarea acestei judecăți eronate este și ea tot așa de absurdă: lumea își inchipuie, că numai preoțimea și dascălimea e datoară să rămână în slujba bisericii, care i-a crescut, pe când ceilalți intelectuali ai noștri, au întrerupt ori ce legătură de comunitate, deodată cu încassarea celei din urmă rate de stipendiu.

Să-și aducă aminte deci *toți* bursierii de obligămintele, ce le au față de biserică, restituind sumele primite, umăr la umăr, iar nu urmând practicei rușinoase de până aci: de a încărca totul în spatele preoțimii și a dascălimii.

* * *

Cuvintele calde ale apelului s'au risipit de întinderile Românismului pentru a trezi ecouri.

Și — nu ți-se pare interesant, dragă cetitoriu! — cel dintâi bursier, care a răspuns, restituind «Asociațiunii» întreagă suma de care beneficiase: e un dascăl.

Vor veni și alții, vor veni cu toții, căci *trebuie* să vină!

În fruntea lor va străluci însă numele aceluia, care a sărit cel dintâi, să-și ușureze sufletul, de o îndatorire nobilă și sfântă, slujind în aceeași vreme toată viața, instrucției naționale și literelor române.

E: academicianul *Andrelu Bârseanu*, profesorul brașovean!

Al. Ciura.

Crestături.

Stilul bisericilor noastre. În sfârșit se adâncesc și la noi problemele culturale — quæstiones perpetuæ — dela cari atârnă desvoltarea, atârnă și viitorul existenței noastre. Azi una, mâne alta, vin pe rând chestiuni mari și serioase. Numai aceasta ne mai poate mângăia, la priveliștea situațiilor politice, cari ori cât de vertiginos se schimbă, pe noi ne găsesc tot nepregătiți, neorganizati, neînțeleși, și ce e mai rău: neînțelegători, dedați a face totul în ceasul din urmă, când arde la degete, deci pe grăbite, pe negândite și pe dibuite. . .

«Într'un număr al »Gazetei Transilvaniei«, — care dela moartea regretatului ei director a trecut și ea prin atâtea »stiluri« — discută cineva stilul bisericilor noastre, sau mai bine lipsa ori cărui stil. Sub titlul sugestiv: *Biserici în stil românesc!* — autorul, care se prezintă, ca un om cu vederi largi, relevează cu mulțămire frumseța bisericii nouă ce s'a zidit în București, pentru credincioșii Români uniți cu Roma. Distinsul arhiepiscop Raymund Netzhammer, ziditorul acestei micuțe, dar draguțe biserici, a edat de curând o broșurică nemțească, în care espune pe lângă grijile și bucuriile, cu care a însoțit clădirea, și frumsețile stilului, care laudă pe măiestrul arhitect N.

Ghica. Autorul articolului pe baza acestei broşuri constată, că biserica unită din Bucureşti, care înseamnă o epocă nouă — e o capodoperă de biserică românească, şi insistă să se pornească dela centrele diecezelor româneşti o hotărâtă direcţie a se zidi biserici în acest stil de model, care prin orientalismul său românesc răspunde perfect de bine gustului şi portului poporului nostru. Ba ce e mai mult nici nu recere atâtea cheltuleli, fiindcă nu suferă turnurile înalte, cari costă mai scump.

Toate observările şi constatările autorului privitoare la trecut le aflăm juste şi le împărtăşim, până şi constatarea duioasă, în care zice:

»O sinceră durere te cuprinde, văzând, că tocmai în cetatea noastră cea mai puternică, în biserică, nu ne-am ştiut da expresie caracterului nostru propriu arătând şi prin asta, că suntem un neam a parte«. — Numai faţă cu observarea finală a autorului, privitoare la viitor, trebuie să facem o rezervă şi să dăm o desminţire. Zice anume, ca o pildă pentru viitor, următoarele:

»De pildă nu peste mult vrednicii poporeni gr.-cat. din Cluj, în frunte cu vrednicii lor fruntaşi din loc, vor avea parte de aceeaşi mulţămire sufletească, ca şi episcopul din Bucureşti, clădind o biserică mare şi impozantă cu vre-o 500.000 cor. cheltulală. Ce păcat ar fi, — mai cu seamă după un alt păcat, când în oraşul cu abia 8—9000 suflete româneşti se va înfiinţa o dieceză gr.-ort. săracă, pe lângă biserica scumpă gr.-cat. în loc de a o înfiinţa la Baia-mare sau la Sighetul Marmaţiei — să nu zidească aceea biserică în stil românesc adevărat!«

Nu înţelegem în ce legătură stă chestia episcopiei gr.-or., proiectată în Cluj, cu stilul arhitectonic al bisericilor, nici nu vom discuta noi aceasta

chestie gingaşă. Dar pentru delăturarea ori căror nedumeriri constatăm următoarele:

În Cluj, pe cât ştim noi, nu sunt de cât 7000 Români, între cari de 10 ori atâţia gr.-cat. câţi gr.-ort.

Biserica cea nouă din Cluj, nu va costa 500.000 cor. — necăutând a se impune prin scumpete, ci mulţămindu-se şi cu jumătatea acestei sume va căuta să se remarce printr'un stil propriu oriental.

Fruntaşii români din Cluj, îşi dau şi ei bine seamă de necesităţile lor, chiar şi în ce priveşte cerinţele estetice ale stilului. Numai de ar fi sprijiniţi pe cum se cere într'un oraş ca Clujul.

Stil de ziare. Domnul prim-ministru al României, Ionel Brătianu, scăpat ca prin minune cu viaţă după atentatul cunoscut al socialistului necunoscut, a făcut o călătorie de reconvalescenţ sub cerul azur şi blând al Italiei, însoţit de urările de bine ale tuturor oamenilor cu inimă. Fireşte, că s'a dus şi la Roma, şi ajuns acolo, fireşte că a fost şi la basilică San-Pietro, ba, fireşte, s'a prezentat în audienţă şi la Papa, cum şi la secretarul de stat al Sfinţiei Sale, cardinalul Merry del Val.

Acestea sunt toate lucruri de atât fireşti, de sine înţelese, pentru un Român, încât nici nu le-am încresta, dacă Domnul prim-ministru român n'ar fi fost de nou obiectul unui atentat; acum odată, din partea mai multor socialişti şi nesocialişti, cari puşcă cu condeiul, »A fost la Papa! A vândut ortodoxia! A tradat cauza ţării!«. — cam așa i-s'a strigat zile întregi, în stilul propriu al ziarelor de bulevard din Bucureşti. Curios stil! Oare cine şi când va introduce şi pe acest tărâm al culturii un stil mai românesc, mai uman şi mai de omenie...? — vrem să zicem stil mai poleit? Se mai poate suferi în politică — şi în cultura românească — o atare

barbarie? Sau față cu adversarul politic *orice* e permis? și ori când? chiar și după adversarul scapă norocos din gura morții? Dacă Dumnezeu te scapă cumva de revolverul socialistului atentator să n'ai drept a fi scutit de revolverul socialistului cu condeiu? Ar fi vremea ca să știe și vitejii condeului, că nimic mai firesc, pentru un *Român*, decât a merge la *Roma*, și că nimic mai absurd decât a merge la Roma și a nu vedea pe Papa.

Asta se cam știe în restul lumii; oare numai noi Românii, să facem excepție cu Roma. N'ar fi o excepție onorabilă.

Stilul în politică. Apropos de stil... ar trebui să vorbim și de politică ceva, că doar suntem în toiul ei. Deși nu ne e »pânea« cum se zice, o amintim totuș ca să nu eșim din stil. Încolo ziarele noastre tot politică fac, și tot acolo suntem unde am fost. Pe când în jurul nostru toate să schimbă, se refac și se desfac, noi stăm neclini-

țiți pe loc... Coaliția cea vestită s'a dizolvat, partidul constituțional a încetat a mai fi; partidul Kossuthist s'a desbinat, în Kossuth și Justh; partidul poporal asemenea stă să se împartă ori despărta. Contele Tisza, care a tăcut vre-o 4 ani ca peștele, poartă acum cuvântul, ba poartă și guvernul, cum îi place, iar contele Khuen-Héderváry ascultă tot și face ce gândește. — Trebuie să admirăm în aceasta mare schimbare și prefacere, energia și cuminția acelor politicieni unguri, în frunte cu Tisza, cari știu să dea atâtea dovezi de abnegație, de prevedere și cuminție. Așteptăm însă să vedem, că politicienii noștri, cari de o vreme totdeauna au lucrat sub vădita influință a mediului în care s'au găsit, întru cât se vor călăuzi de acum încolo — de stilul politice care-l văd și-l simt — sau întru cât vor reveni la stilul româ-

nesc în politică?

CRONICA

— »Răvașul« intră, cu acest număr, în anul al 8-lea al existenței sale. Faptul, că numărul prim al anului 1910 ese ca număr dublu, așa de voluminos și așa de interesant, îl socotim de bun augur pentru viitor. Am avut și până acum mulțămirea de a constata, că nisuițele noastre culturale, pe temeiul programului nostru *creștinesc-social-românesc*, află din ce în ce o așteptare tot mai justă. Aceasta ne confirmă în propunerile noastre și ne încurajează în urmărirea idealelor istorice ale culturii românești.

Faptul, că acest număr, ca și celalalt, este consacrat aproape întreg memoriei regretatului Dr. Augustin Bunea dă timbrul caracteristic al lucrării noastre. Doar fericitul canonic Dr. Bunea întrupa în sine în chip marcant, aproape în întregime, modelul bărbatului cultural, cum ni-l închipuim noi, că trebuie să fie, pentru timpurile și împrejurările noastre.

Credincioși programului nostru vom nisul, — cu atât mai mult, că rândurile bărbatilor noștri fruntași să răresc tot mai tare, — ca să

îndreptăm atenţiunea publică asupra problemelor culturale, cari alcătuiesc temelgia vieţii, deci condiţiile existenţei noastre.

Trebue să facem să străbată în viaţa noastră principiile neclintite ale creştinismului, din care s'a hrănit în totdeauna cultura poporului nostru.

Trebue să ne deşteptăm la conştiinţa datorinţelor noastre sociale, spre a şinea strâns în jurul nostru, în frăţească şi sinceră alipire, poporul nostru ispitit în atâtea chipuri. Pe toate terenele trebue să-l întărim, luminându-l, ridicându-l şi îmbrăţoşindu-l cu dragoste.

În cler trebue să deşteptăm dragostea acţiunilor culturale, îndrăgirea lecturii şi cultul literelor, ca pe lângă împlinirea chemării strict duhovniceşti să-şi poată împlini tot mai cu rod rolul de factor cultural, dimpreună cu învăţătorimea şi ceilalţi fruntaşi.

Peste tot trebue să reinviem cultul trecutului, studiul istoriei şi preocuparea de tot cea ce constituie comorile vieţii noastre: limba, legea, portul şi moşia; ca astfel cunoscându-ne tot mai bine să ajungem la unitatea gândirii şi simţirei, şi să facem să dispară, dintre noi pacostea pismei, desbinării şi a urii păgâne.

În acest semn al mântuirii rugăm pe toţi cei ce ne înţeleg să ne sprijinească cu cuvântul şi cu fapta, cu abonamentul şi colaborarea.

— «Prinosul Buneae», care l'am anunţat în numărul trecut a luat o dezvoltare, care întrece aşteptările noastre. Prin preţioasa colaborare a multor bărbaţi distinşi, va eşi un volum din cele mai valoroase şi unic în felul său până acum la noi. Am adresat invitări de colaborare multora dintre cei mai de frunte bărbaţi ai vieţii noastre publice. Au răspuns mulţi, după cum se vede din acest număr şi se va vedea în cele viitoare. Unele contribuiri le publicăm numai în volum, altele le rezervăm ca neşte surpinderi plăcute cetitorilor numai pentru numerii de mai târziu.

Pentru numărul viitor anunţăm un interesant studiu de D-l Andreiu Bârseanu, membru al Academiei, fost coleg de şcoală al răposatului Dr. Bunea, despre care ne comunică, într'o formă splendidă, momente delicate din viaţa de student la Braşov. Volumul vrem să fie gata pe s. sărbători ale Paştilor, de aceea ficsăm termen al primirii lucrărilor menite acestei publicaţiuni: 1 Aprilie n. 1910.

Volumul se va vinde în folosul unui monument sau mausoleu la mormântul regretatului canonic,

— Fondul comemorativ Dr. Bunea în Cluj. După cum am vestit aici în Cluj s'a pus bază unui fond menit să servească pentru pomenirea an de an a eminentului bărbat aici în Cluj, în mijlocul tinerelor generaţii de studenţi. Din interesele acestui fond se va face 1 liturgie pentru sufletul reposatului în ziua morţii; 1 parastas cu predică comemorativă în Dumineca cea mai apropiată de ziua morţii.

Am rugat pe cetitorii, cărora le-am trimis nr. 12 din 1909 al revistei, fără să fi fost abonaţi, că încât n'ar abona-o, dar ar voi să-şi păstreze acel nr. să-i trimită preţul 1 coroaă în folosul fondului comemorativ Dr. Bunea. Unii au răspuns acestei datorinţe, — după cum se va vedea — cei mai mulţi însă nici numărul nu l'au retrimis, nici preţul lui nu l'au achitat.

Facem de nou apel la acești buni cetitori să nu-și pregete, una sau alta din cele două alternative.

Numărul de față se trimite tuturor celor invitați a colabora la «Prinosul Bunea», cum și unui număr de cetitori fruntași, cari nu-s abonați. Cestor din urmă li-l trimitem ca număr de probă, cu rugarea, ca dacă nu abonează să binevoiască a-l retrimite. Ear de vreau să-și țină acest nr. să binevoiască a-i trimite prețul 2 coroane, cari se vor adauge la «Fondul comemorativ Dr. Bunea».

Eată numele celor ce au binevoit a contribui până acum la acest evlavios fond cultural:

«Economul» inst. de credit, res-	Dr. Iuliu Morariu, adv.	
cumperarea curunii . 100 cor.	M.-Uioara	1 cor.
Iacob Nicolescu, Tustia . 2 »	Petru Drăgits, Seliște	1 »
George Parău . . . . . 1 »	Dr. Ioan Nedelcu, adv.	
Dr. I. Malaiu, adv. R.-veche 1 »	Oravița	1 »
Grațian Flonta, Oláh-	Ilie Pop, învăț. Șomcuta-m.	1 »
Keczeli . . . . . 1 »	Dr. I. Damian, Delta	1 »
Dr. Isidor Pop, adv. Lugoș 1 »	Emeric Pop, Zsibó	1 »
Ilie Cuterra, preot, Clo-	Dr. Cassiu Maniu Vaț	1 »
podia . . . . . 1 »	Iuliu Socol, preot Cianul-m.	1 »
Procopiu Cutean, ass. com.	Petru Caba, preot Rona	1 »
Bistrița . . . . . 1 »	Greg. Nistor, preot Boziaș	1 »
Alesandru Muntean, pro-	A. Cosma, Șimleu	1 »
topop, M.-Telegd. . . . . 1 »	Alimpiu Costea, preot,	
Dr. Ales. Pop, medic Bis-	Spini	1 cor.
trița . . . . . 1 cor.		

(Va urma).

— Pentru noua biserică din Cluj. Colecta pornită de istorica conferență a ilustrilor noștri arhieriei, ținută la Blaj, în Sept' an. tr., a luat în timpul din urmă un nou avânt prin binevoitorul ordin circular, dat dela venerata episcopie a Gherlei. Preaveneratul Consistor dela Gherla, care este mai aproape de Cluj, decât celelalte centre episcopicești, și simte mai bine importanța Clujului, a espus cauza bisericii celei noue a acestei parohii cu atâta precisiune binevoitoare încât nu ne îndoim, că clerul acestei celei mai vaste eparchii a provinciei metropolitanale, va ști răspunde cu multă putere de fapte. Incât rezultatul colectelor deschise în popor este îndreptat conform circularului, la oficiul protopopesc al Clujului, suntem în situația de a-l arăta număr de număr.

În timpul din urmă au binevoit a mai contribui la fondul bisericii noue:

459. Dr. Ioan Bălan, preot în București (răscump. felicit. de an. nou)	5 C.
460. Ana Corodan, Cluj	2 »
461. Nicolae Pop, învățător în Topa-Sâncraiu	6 »
462. Maiorul L. Popa, Brașov (resc. fel. d. a. nou)	5 »
463. Alex. Petran, preot, colectă dela credinc. Ciumerna	8-50
464. Benjamin Rusu, preot în Suceag, (răsc. f. d. a. n.)	2 »
465. Alexandru Lemenyi, protopop în Gherla	4 »

466. Iosif Țiglezan, Cluj	. . . . .	1	„
467. Vasile Ghiran, Cluj	. . . . .	10	„
(Va urma.)			

— O nobilă pornire își ia mersul său norocos în viața noastră publică: aceea de a restitui fundațiilor de stipendii sumele primite la timpul seu ca ajutoare la studii. Ideea lansată de un grup de fruntași bănățeni a aflat și va afla, credem, tot mai efectiv răsunset. Cel dintâiu, care a urmat aceasta generoasă solie a fost dl Andreiu Bărsan, distinsul profesor din Brașov, membru al Academiei române.

Al doilea a fost dl Andreiu Cosma, directorul «Silvaniei» din Șimleu. Suntem tot numai la A., cei mulți înainte. Ideea e justă și frumoasă! — și ar putea face o epocă de noroc în viața noastră nenorocită.

— O nuntă frumoasă, cu adevărat românească și creștinească, a avut loc în 30 Ian. 1910 la Oradea-mare, din prilejul cununiei Dlui Sever Selăgian cu Todorica Radu, sora Il. Sale episcopului Dr. Radu. Aci am simțit odată înțelesul deplin al acelei concepțiuni înalte a poporului nostru, care face din mire și din mireasă împărat și împărăteasă, concepțiune așa de aproape de ideea suveranității părinților în concepțiunea creștină, marcată așa de pregnant în stihurile de la Apostolul, prescris a se citi la cununie:

«Pus'ai pe capetele lor cunună de peatră scumpă.

«Viață au cerut de la tine și le-ai dat lor . . .»

Serbarea s'a desfășurat în strălucita residență episcopicească din Orade, și ilustrul frate al miresei a întrunit la serbare toată lamura inteligenței române din Oradea și Beiuș, residențele sale, cum și rudeni și amici din mai multe părți. Actul cununiei l'a săvârșit Il. Sa Dr. Vas. Hossu episcopul Lugojului, în prezența încă alor doi episcopi de rital latin, cari au admirat frumseța ritului nostru și au rămas încântați de frumseța costumului românesc splendid reprezentat. S'a dat și cu acest prilej o nouă dovadă de vrednicia poporului nostru țaran, nobilitat prin educația bisericeii, și capabil de ori ce progres cultural sănătos. —

— Un iubileu preoțesc serbat cu vrednicie. Cetim în »Drapelul«, că reverendisimul domn canonic Nicolae Nestor din prilejul iubileului său preoțesc de 25 de ani din 15 Februarie 1910 a instituit o fundațiune de 25 mii coroane spre scopuri filantropice. Fapta aceasta nobilă cu atât mai mult ne-a surprins, cu cât nu știm, ce să admirăm mai mult frumosul exemplu demn de imitat, ori sârguință aceea neobosită de albină, cu care în decursul acestor ani de păstorire sufletească adese în parohii sărace și între împrejurări grele punând crucer lângă crucer a știut să adune frumoasa sumă, încât pe fiecare an de apostolie să cadă 1000 de coroane din fundațiunea lăsată; — ori traiul cincinatic al acestui dignitar bisericesc, care adese a subtras dela sine, ca cu atât mai mult să poată da altora. Dee Domnul, ca cât de mulți Cincinați să devină mecenai!.

Trimitem bunului preot, care este canonicul Nic. Nestor, expresiunea admirației noastre și-i urăm viață îndelungată, bogată în fapte,

Di Tit Maiorescu distinsul bărbat al culturii românești, este obiectul unor serbări de omaj și de admirație, la cari toată lumea românească asistă cu mulțămire și elevație sufletească. E cu atât mai înălțător momentul acesta, că e așa de rar la noi. În zilele acestea venerabilul Mentor al culturii și literaturii române împlinește 70 ani ai vieții sale. Din acest prilej cercul »Convorbirilor literare« publică un volum festiv în onoarea șefului intelectual al »Junimii«, căruia trimitem și noi de aici din depărtare, espresiunea omajiilor noastre, dimpreună cu dorința tuturor, ca Dumnezeu să-l țină în deplina vigoare a spiritului său luminat până la cea mai extremă limită a vieții.

— † **Generalul Brătianu.** Între cei rugați de comitetul de redacție al revistei noastre a contribui la »Prinosul Bunea« era și Di general C. I. Brătianu, vice-președintele societății geografice din București. Îndoită ne-a fost durerea aflând, drept răspuns, că bravul general, care s'a ilustrat și ca om de știință, mai ales pe terenul cartografiei, a încetat din viață, la 6 Ianuarie v. 1910. Esprimând condolențele noastre ne propunem a reveni asupra vieții acestui valoros bărbat al neamului.

— **Episcopul Prohaszka,** celebrul scriitor și orator, sosește în zilele acestea la Cluj, și din 28 Februarie n. până în 3 Martie va ținea conferințe religioase.

— **Dr. C. Istrati** ilustrul profesor și Academician a scos două publicațiuni interesante în timpul războiului. Una ar asupra vieții lui *G. Asachi*, îndeosebi asupra anilor petrecuți în tinereță la Roma, și a doua un splendid *album* asupra petrecerii în România a unei mari cete de Francezi, cari astă toamnă au vizitat țeara în lung și lat. Asupra prețioaselor publicațiuni am dori cu drag să revenim.

— **Di Aurel P. Bănuțiu,** harnicul secretar al »Societății pentru fond de teatru« a ținut în Cluj, la 15 Febr. n. o interesantă conferință în sala hotelului Biasini Domnul secretar, care face apostolie din chemarea sa s'a putut încredința ce teren ar avea cu astfel de nisuițe culturale aici.

— »**Reichpost**« din Viena publică în nrul dela 23 Ian. n. a. c. o foită: »**Sturm**« de »**Viora din Bihor**« pe care o menționează cu simpatie. Relevăm și noi acest succes al unei distinsse dame române.

Cărți — Reviste — Ziare.

Convorbirile critice ale Dlui Mihail Dragomirescu au intrat în anul al patrulea de existență. Imprejurarea aceasta arată, că și revista această, deși a fost și este acum atăcată din multe părți totuși și-a asigurat interesul multor cetitori. Modul original și curajul cu care a pășit Di Dragomirescu să se lupte împotriva unor stări nenaturale și a judecării unilaterale a talentelor unor artiști din viața noastră literară, au deșteptat în sânul tuturor cercurilor literare o antipatie vie, publicul mare însă l'a primit bucuros și după cât arată profețiile literare ale lui Dragomirescu, în mare parte împlinite, a avut dreptate.

Din prilejul intrării revistei în al IV-lea an de activitate, Dl Dragomirescu scrie articolul »*Un pas înainte*« în care se uită cu mândrie la activitatea desvoiată până acum și arată efectele ce le-a câștigat aceasta revistă. În mare parte suntem siliți să-i dăm dreptate Dlui Dragomirescu, sunt însă atribuite de efecte ale activității acestei reviste și astfel de schimbări ale stărilor vechi literare, ale căror cauze trebuie să le căutăm în alte părți sau cari nu-s reale d. p. pretinsul limbaj critic schimbat al »Vieții românești«, părerea că Dragoslav, ar fi cel mai original, atât ca fond, cât și ca formă dintre toți povestitorii populari de astăzi etc.

Dl Lovinescu scrie ceva — foarte puțin — despre O. Goga — »Apropos de noul volum »Ne chiamă pământul«. În articolul acesta Dl Lovinescu, relevează o notă nouă în volumul ultim al lui Goga, *nota socială*, dragostea — »cam căutată zice — față de cei mici is asupriți, în locul notei politice din vol. Poezii«, apoi se îngrijoră de proporțiile mari, în cari poetul își iubește căminul părintesc și satul în care s'a născut.

Aflăm proză suptsemnată de Dnii Gârleanu, Dragoslav, Sonia etc. Poezii de C. Moldovan. I. Foti etc.

Dnul N. Em. Teohari se ocupă de »Atitudinea literară a dlor Iorga și Ovid Densusianu«. Articolul acesta este o analiză, în care se arată bazele în educația literară a celor doi capi de curenți diametral opuse. Cari sunt părțile bune și cele rele asupra dezvoltării vieții noastre literare ale celor două curenți însă Dl T. nu arată; lasă chestiunea neresolvată.

Bibliografia critică este bogată; în discuții relevează după »*Răvașul*« și naționalismul lui Aug. Bunea, care sfătuia pe tineri să lucreze, dar să lucreze cu chibzuință, fără sgomot, fără dorul măririi deșerte, făcând apostolie, iar nu gălăgie de reclamă. — La loc observația aceasta critică a »Convorbirilor critice«.

— **Biblioteca Tineretului.** »Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român« a îmbogățit literatura pentru tineret cu o nouă publicație, care de sigur va aduce cele mai bune servicii educației artistice a tinerelor generații. Sub titlul »Biblioteca Tinerimii«, îngrijită de secția școlară a început să publice o serie de broșuri, cari cuprind o lectură potrivită și aleasă pentru tineretul dela țară și dela orașe. Până acum au apărut patru numere și anume: Nr. 1. »*Puiul*« de Ioan Al. Brătescu-Voinești, Nr. 2. »*Vestitori*« de Mihail Sadoveanu, Nr. 3. »*Meșterul orb*« și »*Luminărică*« de C. Negruzzi, Nr. 4. »*Darul lui Christos*« și »*La fereastră*« de Ioan Popovici Bănățeanul. Fiecare broșură se vinde numai cu 6 bani (trei creițari), așa că o poate cumpăra și cel mai sărac tânăr.

Atragem îndeosebi atențiunea învățătorilor și preoților noștri asupra acestei publicații, care se poate comanda dela Biroul Asociațiunii (Sibiu, Str. Șaguna Nr. 6) și dela Librăriile noastre.

— **Convorbirile literare** (nr. din Noemvrie) aduc nouă cuvinte la adresa Dlui Cernăianu, din condeiul diaconului Popescu. Deastădată mai tăetoare. Între altele să ating principii de critică sănătoasă; să aduc învinuiri, îmbrăcate cu o rară calmitate și departe de improșcările neloiale — foarte neloiale —, de mai deunăzi, venite din unele centre de ale noastre.

Să remarcă și câteva exagerări, cari nu-și află nici motivele, nu să par nici pe deplin îndreptățite.

Servească aci conclusia premisă de Dl Popescu —, conclucie, — după a sa părere, tendențioasă, după a noastră, din potrivă. »Fățiș nu-i exprimată, — zice Dl Popescu —, dar să desprinde clar (sic!) din toată lacrarea«; că adevărat biserica n'ar fi avut nici un rost în trecutul nostru »nu ni-a adus nici un folos, ci din potrivă a fost instituția, care ne-a cășunat celea mai mari nenorociri«. »Ea ne-a adus slavonismul și grecismul«. Și oare nu prin biserică au intrat acestea două curente în literatura noastră, în viața noastră? A tăgăduit cineva sau se poate tăgădui istoria?

Dl P. ar vrea să ne prezinte mănunchiul Dlui C., ca și cum ar fi îngăimat cu vădita țintă de jignire. Noue ne mai vine a crede că întregul studiu al Dlui C. indică numai reacțiunea înrăurinței concretizate a celor două epoce, slavonă și grecească.

Un lucru notez: mănunchiul de spicuri ale Dlui C. constată multe lucruri dureroase din trecutul bisericei noastre la lumina altora și la îndemnul său propriu. Sunt unele, cari mai dăinuesc și astăzi; să le tăinuiești n-ai spune adevărul. (Despre nr.ii 12—1909 și 1—2 din 1910 în nrul viitor.)

— Dl **Tzigara-Sarmucaș**, în același număr al Convorbirilor literare învrednicește de cuvinte măgulitoare, pe arhiepiscopul R. Netzhhammer, din București, pentru prinosul, ce l'a adus cu opul său »Aus Românien«, pământului, pe care petrece; poporului, care l'a găzduit și-l găzduiește, cu îndatinata-i ospitalitate. Lămurește calitățile, întemeiate pe o obiectivă și imparțială înțelegere a lucrurilor, țintele bogate și varii și nu să răcește nici atunci, când scriitorul trece prin prisma-i obiectivă observările sale juste. Cutează a oferi acestui bărbat o cinste de întemeietor, pe terenul parcurs de scriitor, mântuindu-și rândurile cu următoarele: »aceasta operă face deopotrivă cinste autorului și poporului care a inspirat-o«. Suntem de acord cu Dl Tziagara-Sarmucaș.

— Is. —

— **Dela noi din sat** este titlul unui volumaș de versuri, cuprinzând 6 poezii, pe care l-a scos preotul V. B. Munteșescu în tipografia »Carmen« din loc, ca venitul curat să-l dăruiească fondului pentru ridicarea unei noi biserici în comuna Solovăstru (u. p. Görgény-Szt.

imre), căci biserica cea veche este închisă de protopetore încă de prin Maiu fiindcă «amenința să cadă de bătrână și amărâtă ce era».

Intențiunea autorului este dintre cele mai nobile, pentru aceasta deci, mai mult decât pentru valoarea lor, cetitorii să binevoiască a face să se treacă broşurica și să se mai deschidă și colecte, căci după cum ni-se spune în prefață comuna Solovăstru cu vro 200 familii, nu are decât vre-o 600 de iugăre de pământ rău de munte. Dăruirile să se trimită pe adresa susamintită la părintele M., se vor cvită și pe cale ziaristică. Broşurica costă 50 fil.

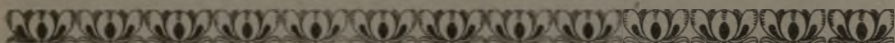
— *Jules Michelet: Doamna Rosetti*, traducere de *D. Munteanu-Râmnic* este cea mai nouă carte ce a apărut în Vălenii de munte, ca al 4-lea număr din «Biblioteca școalei seculare» ce e pusă supt îngrijirea amintitulul traducător. Judecând biblioteca aceasta după numerii ce au apărut nu putem decât să lăudăm priceperea și gustul ce se pun în alegerea scrierilor editate până acum. Prin aceste lucrări se urmărește educația elevilor afară de școală prin scrieri atrăgătoare și sănătoase, tractând în ele subiecte istorice, naționale și științifice.

În acest al 4-lea număr este făcută traducerea scrierii marelui filoromân Michelet despre Doamna Rosetti, credincioasa soție a lui C. A. Rosetti cunoscutul bărbat politic al Munteniei în anii 48, apoi al României unite din cele două voievodate. Traducerea este făcută într-o limbă frumoasă românească.

Valoarea cărții însă stă în subiectul ce-l tractează și cum îl tractează. Sunt descrise în broşurica aceasta evenimentele întâmplare în 48 în București. În tot decursul povestirii se arată D-na Rosetti ca un inger ocrotitor și plin de putere, soțul ei iubit și tovarășii lui de suferințe. Nu pregetă nimic, ci cu fata-i de curând născută aleargă, se zbate, numai ca să fie aproape de soțul ei, să-l ajute pe el, să-și ajute neamul. Gândindu-te la bărbăția și curajul ei îți vine în minte celalt ideal al nostru de dragoste de neam, și tot asemenea fior simțim, tot aceleași simțăminte ce desvoaltă în noi cetind cartea aceasta, ca și când am ceti vechea legendă scrisă în grai înflorit românesc de bătrânul Neculce.

Mai este un adaus scris de Michelet asupra poporului limbei și ȳiteraturei noastre.

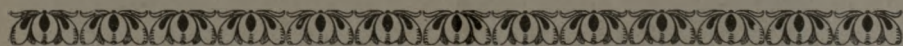
Celelalte numere (Spre centrul Pământului, roman prelucrat după I. Verne 1-lea, Trei convorbiri ale lui Alexandri cu Napoleon al III-lea 25 bani, și Ovidiu Șicana, farsa prelucrată de I. A. Bassarabescu 60 bani) de asemenea urmăresc scopul, ca să puie în mâna tinerimii cărți folositoare și să-i desvețe dela cetirea celor stricacioase. Recomandăm această bibliotecă pentru a fi dăruite elevilor din licee. (G-u).

La administrația „Răvașului“ se află următoarele Cărți
ale regretatului canonic

† Dr. Augustin Bunea:

1. Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa, schiță biografică, Blaj 1890, 20 fil.
2. Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacovici, sau Istoria Românilor transilvăneni dela 1751 până la 1764. Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fileri.
3. Discursuri, Autonomia bisericească, Diverse. Prețul 5 coroane.
4. Ierarhia românilor din Ardeal și Ungaria 3 coroane.
5. Mitropolitul Sava Brancovici 1 cor. 50 fileri.
6. Amintirea lui BCU Cluj 50 C. 11.1.1. University Library Cluj

Atelier tipografic instalație cu electricitate!

Ori ce soiuri de tipărituri eu
gust luate, și eu prețuri
foarte moderate, rog coman-
dați spre mulțămire la:

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj
Ferencz József-ut Nr. 58.

Telephon 756.

Telephon 756.

Institutul indigen de asigurare

Fondat la
1868

„Transsylvania“

Fondat la
1868

se recomandă pentru încheierea de
*Asigurări de foc și asupra vieții, de rente, zestre pe cheltuelile
înmormântării etc.* în toate combinațiile și cu tarifele cele
mai ieftine.

Valori asigurate:
105 milioane cor.

Despăgubiri prestate:
7 milioane coroane.

Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.

Acușitori buni se caută în condițiuni favorabile.

Agentura generală în Cluj, Emketer 16.

Asigurări se pot face la »Economul« și la **Agentura
»Transilvaniei«** în Cluj.

Predici pe Dumineci și serbători

vol. I. și II., legat în pânză și piele 7 cor. + 30 fil. porto

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Institut de artă și industrie
bisericească

Rétay & Benedek în Budapesta

VI., str. Váczi utca nr. 59.

Mare magazin de tot felul de recvisite
bisericești, anume: faloane, ornate diaconești
stiehare, prapori, steaguri, potire, ciborii, cruci
feșnice, candelabre, platenițe, icoane de închi-
nat, iconostase, icoane de hram etc. cu pre-
țuri convenabile. Listă de prețuri și proiecte
despre ele să trimit cu plăcere.

Institutul nostru de sculptură, cel mai
mare în țeară, pregătește: iconostase, altare,
mese de proscodie, amvoane, cadre de
icoane portative, sfeșnice stabile, etc. În
eșcutie frumoasă și cu prețuri echitabile.

Primim pictarea bisericilor. Pentru co-
mande de acestea trimitem gratis un spe-
cialist al nostru la fața locului. Proiecte
și preliminar de spese trimitem bucuros.,
